

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MODUL JAZYKOVĚDNÝ

Název projektu: **Skupinová výuka mimořádně nadaných dětí na Úvoze II**

Registrační číslo projektu: **CZ.1.07/1.2.17/02.0051**

Autor: **Mgr. Adam Veřmiřovský, Ph.D.**

Děkuju paní profesorce Janě Svobodové z Ostravské univerzity (v Ostravě) za velmi podnětné připomínky k mému textu. (Pakliže jsem některé nedostatky přehlédl a neopravil, nelze z toho ovšem vinit paní profesorku.)

A.V.

© Adam Veřmiřovský, 2015

Illustrations © Magdaléna Milková, 2015

Photographies of Parthenon © Adam Veřmiřovský, 2012

OBSAH

Úvod.....	5
1. JAZYK.....	7
K čemu je jazyk.....	9
Chobotnička (pracovní list).....	14
Chobotnička (test).....	15
Chobotnička — výsledky.....	16
Hledá se přísudek.....	17
Hledá se přísudek — výsledky.....	18
Druhy přísudku.....	19
Druhy přísudku — výsledky.....	20
Slovanské jazyky.....	21
Slovanské jazyky — výsledky.....	26
Architektura (stavba) slova.....	27
Ohebné slovní druhy, podmět a přísudek, shoda.....	28
Ohebné slovní druhy, podmět a přísudek, shoda — výsledky.....	30
Písanka na abecedu.....	32
Písanka na abecedu — možný postup a výsledky.....	34
2. LITERATURA/FILM.....	37
Vladimír Jakovlevič Propp: Morfologie pohádky.....	38
Propp: Morfologie pohádky — výsledky.....	42
Jaroslav Seifert.....	44
Percy Jackson.....	47
Percy Jackson — výsledky.....	51
3. VĚCNÉ ČTENÍ.....	55
Již staří Řekové.....	56
Již staří Řekové — výsledky.....	58
Již staří Egypťané.....	60
Již staří Egypťané — výsledky.....	62
4. SLOH/ JÁ SPISOVATEL.....	65
Dějová slovesa.....	66
Vypravování podle osnovy.....	67
Tři tradice eseje.....	69
Psaní eseje — osnova.....	70
ZÁVĚR.....	73
ZDROJE A INSPIRACE.....	75

ÚVOD

Následující texty vznikaly během realizace projektu *Skupinová výuka mimořádně nadaných dětí na Úvoze II*. Jejich cílem je přiblížit žákům 2. stupně základní školy některá témata z oblasti českého jazyka, literatury, filmu,¹ věcného čtení a slohu,² důraz je přitom kladen zejména na práci s textem, neobvyklé gramatické prvky, umění interpretace textu i filmu ad.

Jedním z cílů autora bylo zpracovat materiály tak, aby maximálně usnadnily práci pedagoga při přípravě výuky daného předmětu, v tomto případě českého jazyka, resp. konkrétního tématu, jež je většinou nad rámec učiva běžného.³ S předkládanými materiály však může pedagog pracovat také v jiných humanitních předmětech. Jednotlivé kapitoly mohou nalézt uplatnění rovněž v zájmových kroužcích či seminářích, které se věnují řešení netradičních úloh. Některé kapitoly obsahují odkazy na webové prezentace vztahující se k danému tématu, proto je vhodný přístup k internetu.

Jelikož materiály obsahují jednak podrobné komentáře a odkazy na zdroje, jednak cvičení i s řešeními, mohou je využít žáci sami (bez vedení vyučujícího) k vlastnímu objevování nových poznatků a řešení jazykových, literárních, slohových, interpretačních i logických úkolů.

1 Film co jeden z druhů umění existuje přes sto let, přesto se mu ve výuce v základním ani středním školství nevěnuje dostatek prostoru, jakkoliv je pro žáky důležitá dovednost interpretace informací prostředkovaných audiovizuálně.

2 Oddíl *sloh* zde přejmenováváme na *já spisovatel*, a toto označení používáme také v portfoliích žáků.

3 S rozšířením mj. směrem k výchově k evropanství, k evropským hodnotám a poodkrývání základů evropské kultury, jíž jsme součástí.

1. JAZYK

K ČEMU JE JAZYK

cíle: žák ví, jaký je rozdíl mezi slovem, větou a textem;

— žák ví, že jazyk je užitečný dorozumívací prostředek, a tuší, že větný rozbor může být přece jen k něčemu užitečný;

— žák spolupracuje ve skupince (v týmu); žák rozumí, proč je důležité komunikovat v celých větách, tj. komunikovat jasně a srozumitelně;

potřeby: fotoaparát — klidně fotoaparát na mobilním telefonu některého z žáků

EVOKACE (10 minut jeden žák přede všemi + 15 minut skupinky = 25 minut)

pantomima na slova, věty, texty;

nejdřív různí žáci před tabulí předvádějí pantomimu pro všechny; potom ve skupinkách 3–4 žáků; (**uspořádat lavice** ve třídě tak, ať se skupinky vzájemně neruší) celkem 15 minut (max. 10 minut před celou třídou, zbytek skupinky); ve skupinkách už žáci předvádějí pantomimou vždy jen slova a věty, texty si vždy jen přečtou (někdy i větu už jen čtou) — předvádění by bylo na dlouho a často bez úspěchu, jak zjistí z ukázky před celou třídou;

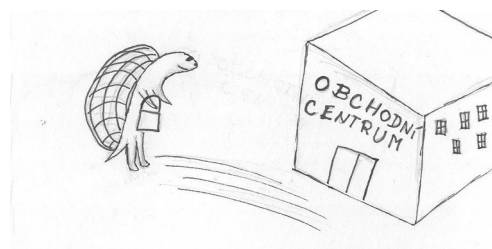

slovo:

želva

věta:

Želva jde na nákup.

text:

Želva jde na nákup a potká slona. Slon se jí ptá: „Kam jdeš, želvo?“ Želva řekne: „Jen tak, projít se...“ „To je škoda,“ řekne slon. „Kdybys šla na nákup, mohla bys mi vzít dvoje cigára.“ „Bohužel jdu jen na procházku,“ řekne želva a pokračuje na nákup. Přece slonovi nebude kupovat cigarety. Bude-li bez cigaret, třeba konečně přestane kouřit.

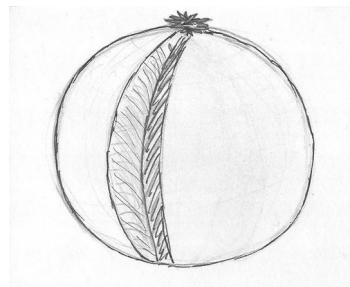

slovo:

pomeranč

věta:

Pomeranč, když se loupe, voní krásně.

text:

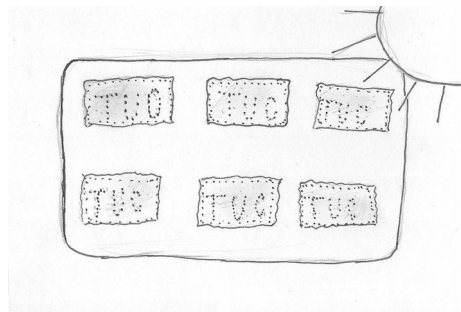
Pomeranč, když se loupe, voní krásně. Mandarinka, když se loupe, voní krásně. Brambory, když se loupou, voní zajímavě. Jen ty lupy, když se loupou, vůbec nevoní.

slovo:
sušenky

věta:
Sušenky se sušily na slunci.

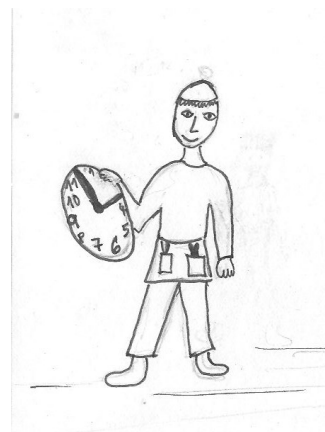
text:
Sušenky se sušily na slunci. Pro slunce jich bylo škoda.
Proto jsem je raději snědl.

slovo:
hodinář

věta:
Hodinář rozebral všechny hodiny v celém hodinářství na drobné součástky do posledního ozubeného kolečka.

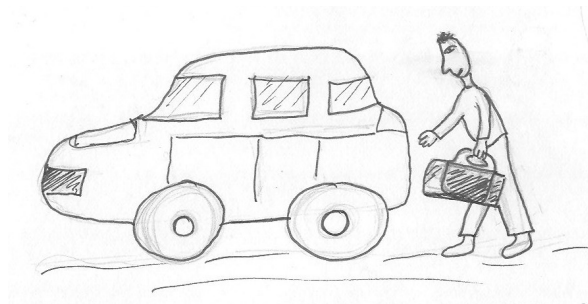
text:
Byl jeden hodinář a ten rozebral všechny hodiny v celém hodinářství na drobné součástky do posledního ozubeného kolečka. Potom se pokusil sestavit jedny obrovské hodiny, ze všech ozubených kol a koleček, které našel. Podařilo se, a tak vznikl orloj.

slovo:
automechanik

věta:
Automechanik opravoval rozbitý automobil.

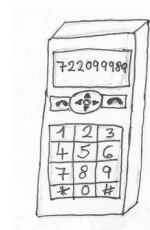
text:
Automechanik opravoval rozbitý automobil. Příliš dlouho nemohl přijít na to, v čem tkví závada. A tak se rozhodl celý automobil úplně rozmontovat a sestavit jej znovu a lépe. Povedlo se, dokonce mu zůstaly nějaké součástky navíc. Spokojený majitel odjízďel v pravidelně brumlajícím stroji, za zatáčkou se však ozvala rána. V tu chvíli automechanikovi došlo, kam patřily součástky, které třimal stále ještě v ruce.

slovo:
telefon

věta:

Výrobce telefonů chtěl vylepšit telefony, které vyráběl.

text:

Výrobce telefonů chtěl vylepšit telefony, které vyráběl. Napadlo jej, že by vymyslel telefony chytré. Pořád ale nevěděl, oč by měly být ty chytré telefony chytřejší než ty hloupé. Jednoho dne jej napadlo, že si zakoupí všechny hloupé telefony jiných značek, rozmontuje je, prozkoumá, zjistí, co je na nich vlastně tak hloupého, a pak se uvidí. A skutečně, když telefony rozmontoval, zjistil, že všechny mají zbytečně velké součástky. Začal tedy zmenšovat všechny součástky svých telefonů a to byl první krok na cestě k «inteligenci» chytrých telefonů.

✂

slovo:
mluvčí

věta:

Mluvčí jazyka českého neuměl vytvořit smysluplnou větu.

text:

Žil byl jeden mluvčí jazyka českého (říkejme mu Pepa) a ten neuměl vytvořit smysluplnou větu. Potkal jiného mluvčího téhož jazyka (Davida) a zeptal se ho: „Na pátou?“ David však nevěděl, co má Pepa na mysli, a tak se jej zeptal: „Co na pátou?“ Pepa zopakoval hlasitěji: „No, přece tamto. Na pátou?!“ David to zkusil znovu: „Ale co tamto? Nerozumím. Řekni mi to celou větou, prosím tě.“ Pepa tedy zkusil vytvořit celou větu: „No esy tamto na tu pátou přece!“ — Myslíte, že se domluvili?

✂

slovo:
věta

Kobyla má
hříbě.

věta:

Byl jeden Čech, a ten nevěděl, jak má přeložit vcelku jednoduchou českou větu do angličtiny.

text:

Byl jeden Čech, a ten nevěděl, jak má přeložit vcelku jednoduchou českou větu do angličtiny. Ta věta zněla: *Koně doma mám*. Zkoušel to třeba takhle: *A horse at home I have*. Ale Angličané ani Američané mu nerozuměli. Dlouho přemýšlel, kde dělá chybu, když má přece všechna slovíčka správně! — Až mu někdo poradil, ať zkusí svou českou větu rozebrat na malé součástky (větné členy), a zjistí, jak mají být tyto větné členy poskládány v angličtině. — Když pak zjistil, že podmět musí být v angličtině v oznamovací větě na začátku, přísudek uprostřed a ten zbytek na konci, tak řekl: „I have a horse at home.“ Angličané se zeptali [přeloženo do češtiny]: „A proč máš koně doma?“ A Američané se zeptali: „A proč máš koně?“ A Čech se zaradoval, protože mu konečně porozuměli. :-)

Po pantomimě: kmeny a kořeny

Žáci zůstanou rozdělení ve skupinách, každá skupinka se domluví, kdo bude kmen, zbytek jsou kořeny.

UVĚDOMĚNÍ (5 minut vysvětlení pravidel, 20 minut samostatná práce + 20 minut mapy na tabuli = 45 minut)

flipy (velké papíry) s otázkami:

1. Co bylo nejjednodušší znázornit pantomimou a proč?
2. Co bylo nejtěžší znázornit pantomimou a proč?
3. Jak jinak než pantomimou lze sdělovat informace?
4. Který způsob předávání informací je nejv(ý)hodnější a proč?
5. Jaké jsou rozdíly ve vyjadřování samotnými slovy vs. celými větami?

Kořeny se chodí ptát jiných kořenů z jiných skupin (případně i jiných kmenů z jiných skupin, mají-li kmeny právě čas odpovídat). Odpovědi od ostatních žáků nosí zpět svému kmeni, který odpovědi zapisuje na velký papír.

Skupinky prezentují informace, které sesbíraly. Učitel (nebo některý z žáků) zapisuje, co uzná za vhodné, na tabuli.

Učitel (nebo některý z žáků) vytvoří na tabuli 5 myšlenkových map. Ty si nakonec jeden z žáků vyfotí telefonem a pošle je e-mailem učiteli i ostatním žákům. Všichni si pak mapy vytisknou a zařadí do portfolio (či vlepí do sešitu).

Závěrem, ke kterému doufám dojdeme, je:

nejrychlejším, nejvhodnějším a nejužitečnějším nástrojem dorozumívání je — jazyk (ale ne ten v botě).

REFLEXE (45 minut)

Potřebuje-li někdo něco důkladně poznat, musí tu věc rozebrat a zase složit, aby zjistil, jak ta věc přesně funguje?

Souhlasím — proč?

vs.

Nesouhlasím — proč?

Vysvětlení zadání 5 minut. — Vytvoříme dva týmy: každý jde na jednu protilehlou stranu třídy. Jeden tým si připraví argumenty pro, druhý proti. Mají na to 5–10 minut. Po pěti minutách je prohodím, s tím, že si i vymění místa ve třídě a připravují si argumenty opačné. Opět 5–10 minut.

Potom 20–25 minut diskutujeme. Každý by se měl dostat alespoň na chvíli ke slovu. Střídá se vždy jeden mluvčí z jednoho týmu, jeden z druhého, další z prvního atd.

Důležité: Každý, než začne svůj protiargument, zopakuje svými slovy argument svého předřečníka, aby se ujistil, že porozuměl správně.

Vyučující diskusi pouze řídí, do argumentace nezasahuje. Žáci jsou dost chytří, aby argumentovali sami skvěle. Učitel nenutí (jen nabídne možnost, ale nenutí) všechny k aktivní účasti. I pro ty, kteří celou akci sledují pasivně, je diskuse přínosná.

Příklady k výše položené otázce už byly uvedeny v textech výše, žáci je mohou, ale nemusejí použít.

✂ -----

hodinář — hodiny

✂ -----

automechanik — automobil

✂ -----

výrobce chytrých telefonů — chytré (i hloupé) telefony

✂ -----

mluvčí jazyka — větu

✂ -----

Na konci říct:

K tomu, abychom vytvořili větu, potřebujeme takovou *drobnost*. Jakou? — Neboli: Co musí obsahovat věta?

Odpověď: Přísudek.

Slovo *drobnost* je součástí evokace sekce: *Hledá se přísudek*. Lze zde tedy navázat.

CHOBOTNIČKA (PRACOVNÍ LIST)

věta je

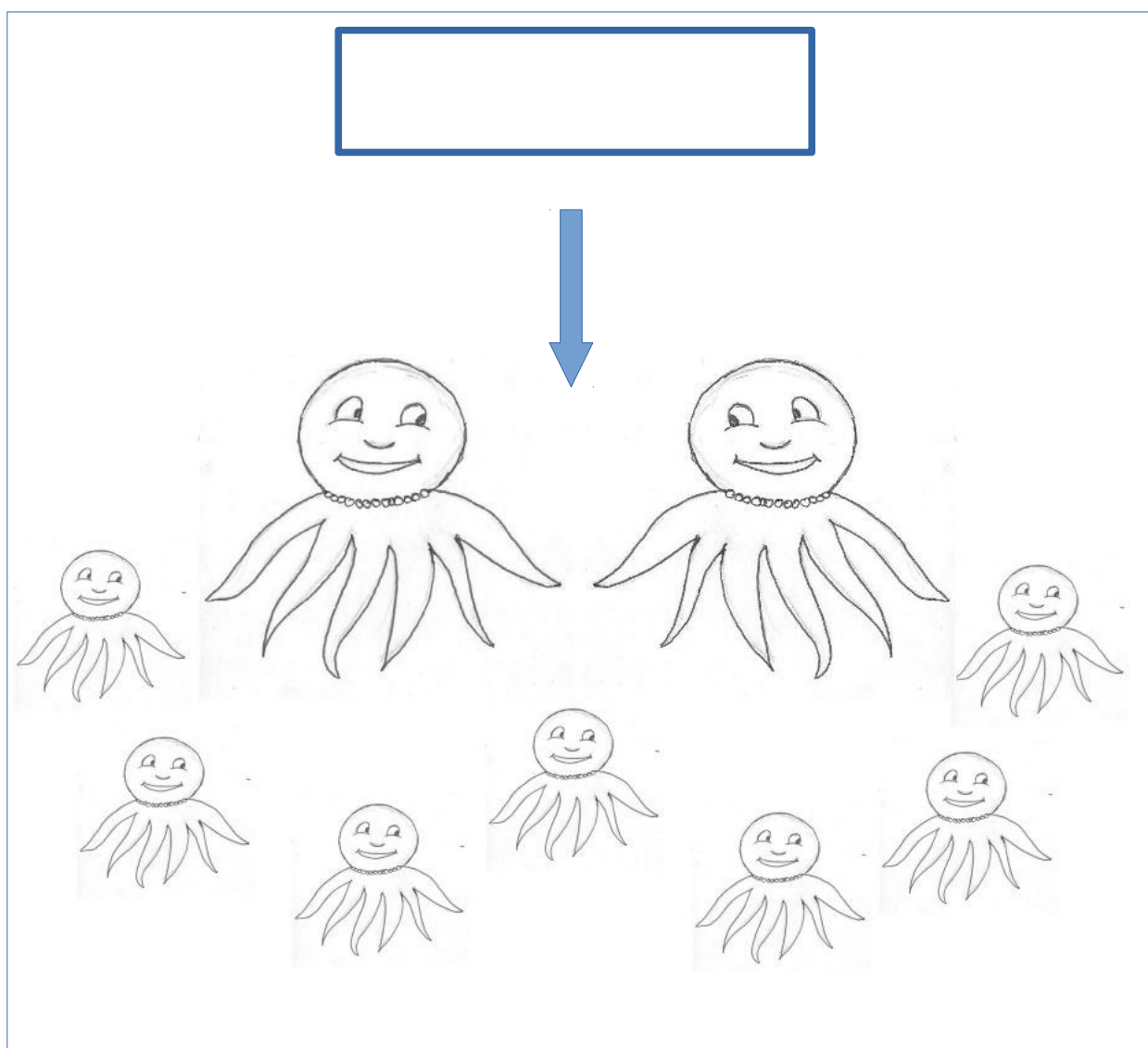
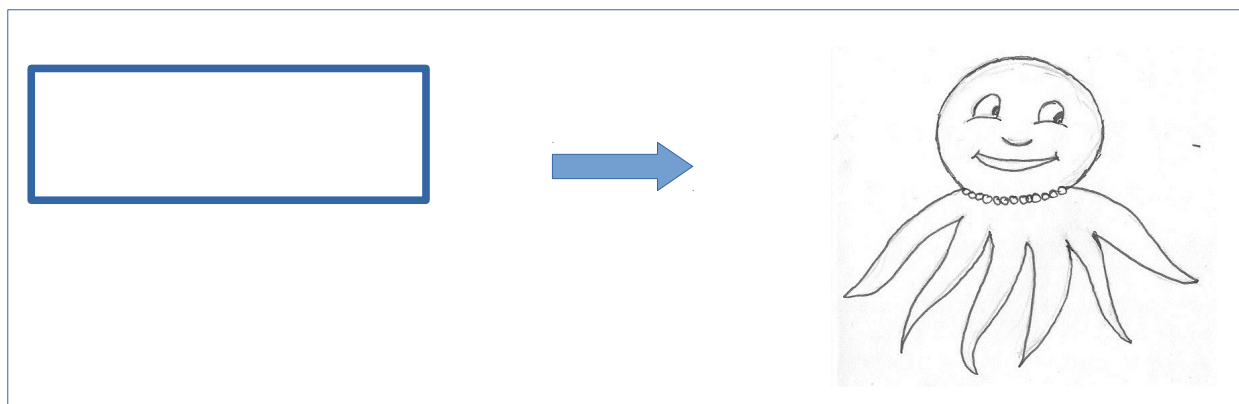
souvětí je

Pro zájemce: miniprezentace *Věta je chobotnička*.

Viz http://zsuvoz.cz/doku.php?id=ucitel:vermirovsky:pozoruhodne_odkazy — věta ch.

CHOBOTNIČKA (TEST)

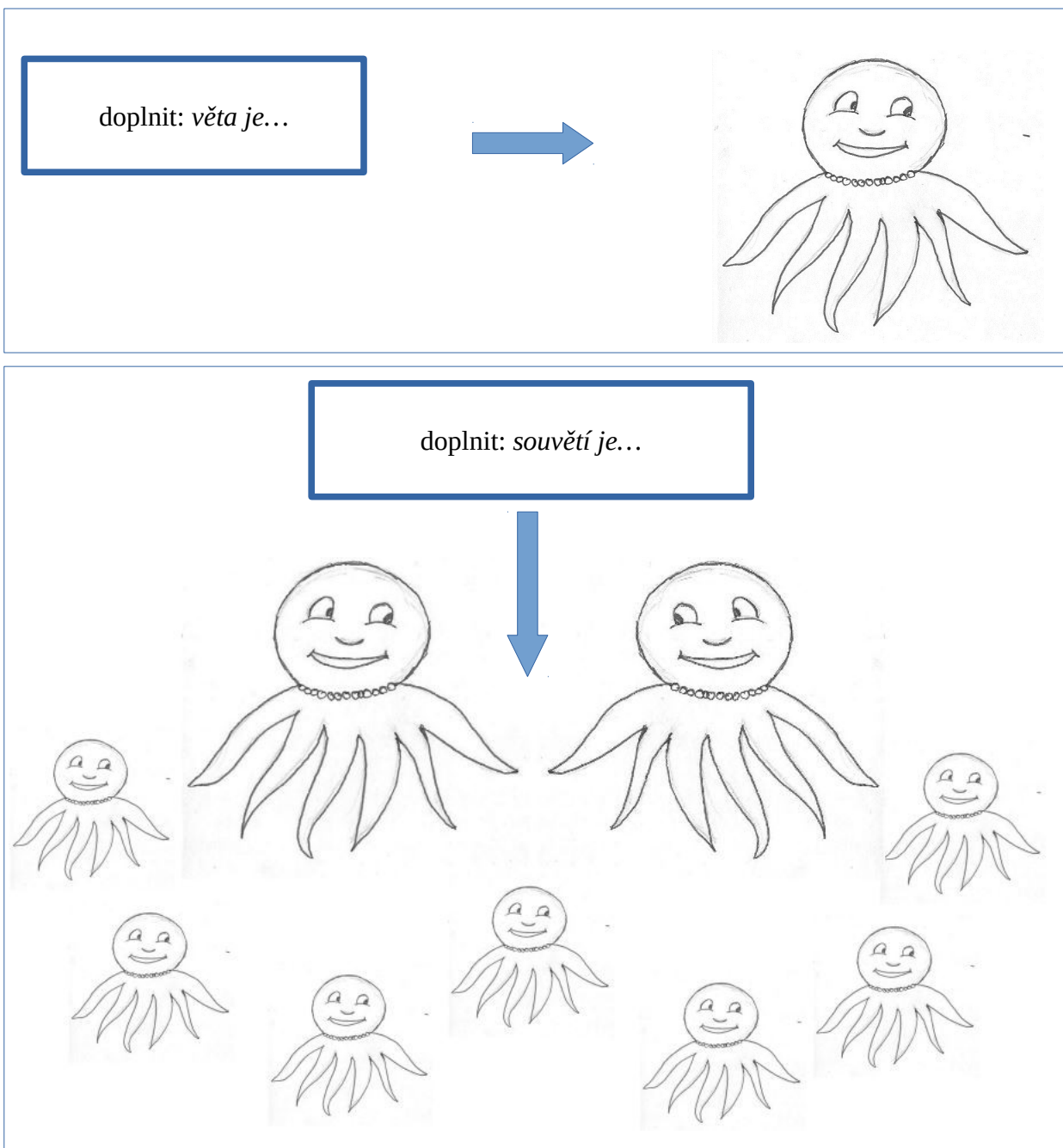

Pro zájemce: miniprezentace _____ je chobotnička.

Viz http://zsuvaz.cz/doku.php?id=ucitel:vermirovsky:pozoruhodne_odkazy — _____ ch.

CHOBOTNIČKA — VÝSLEDKY

Informace pro vyučující (1): Pracovní listy žákům hned nerozdávat. Nejdříve promítnout miniprezentaci *Věta je chobotnička*.⁴ Potom teprve rozdat pracovní listy a nechat žáky, aby si provedli zápis z prezentace. Dále viz informace pro vyučující (2) níže.

Informace pro vyučující (2): Lze dále využít pro metafory, že text je oceán (plný chobotniček — většinou;-)), 5. pád je mušle, kterou si chobotnička na chvíli z oceánu textu vezme, ale tato mušle se nikdy nestane součástí chobotničky (proto je vždy pátý pád oddělen od zbytku věty čárkou) atd. atp. — Nabízí se také nechat žáky samotné, aby vymýšleli metafory a přirovnání vlastní...

⁴ Viz http://zsuvoz.cz/doku.php?id=ucitel:vermirovsky:pozoruhodne_odkazy — věta ch.

HLEDÁ SE PŘÍSUDEK

Pracovní list k 1. části prezentace,
viz https://prezi.com/nqi6u1tja330/drobnost/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

Přísudek je součástí **skladby**. Ale to je nějaké podivné, ne?

skladba v češtině?

skladba je přece v hudbě!

Kupodivu skladba je také v češtině...

skladba v češtině!

skladba věty =

= _____

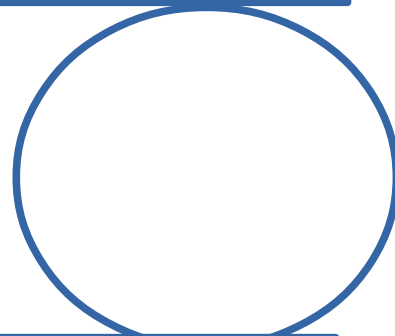
věta se člení

sotva větu
s námahou složíme
[už nás někdo nutí,
abychom ji zase rozložili,
rozčlenili]

PROČ?!

***A k čemu
potřebujeme větu?***

jak už víme

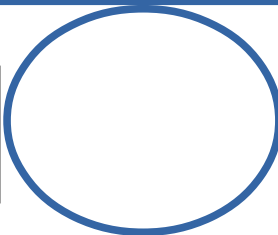
věta je

jestliže

***potom hlava
chobotničky je...***

JE

PŘÍSUDEK je _____

Stručně řečeno: PŘÍSUDEK _____

HLEDÁ SE PŘÍSUDEK — VÝSLEDKY

Pracovní list k 1. části prezentace,

viz https://prezi.com/nqi6u1tja330/drobnost/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

Přísudek je součástí **skladby**. Ale to je nějaké podivné, ne?

skladba v češtině?

skladba je přece v hudbě!

Kupodivu skladba je také v češtině...

skladba v češtině!

=

skladba věty =

= (doplnit) složení věty

věta se člení

(doplnit) na větné členy

sotva větu
s námahou složíme
[už nás někdo nutí,
abychom ji zase rozložili,
rozčlenili]

PROČ?!

doplnit: abychom se větu
naučili tvořit,
hodí se
umět ji rozebrat
a zase složit

***A k čemu
potřebujeme větu?***

doplnit: přece abychom se domluvili

jak už víme

věta je...

žáci sami
nakreslí

jestliže

doplnit: věta je...

chobotničku

***potom hlava
chobotničky je...***

žáci sami
nakreslí
hlavu chobotničky

JE

doplnit: **PŘÍSUDEK!**

PŘÍSUDEK je doplnit: takový kousíček věty (větný člen), který řídí všechny ostatní kousíčky věty (chapadla), tj. ostatní větné členy.

Stručně řečeno: PŘÍSUDEK doplnit: řídí slova ve větě.

Vltava [online]: [cit. 23.04.2015]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Zz9okzlhDSk>

DRUHY PŘÍSUDKU

Pracovní list k 2. části prezentace,
viz https://prezi.com/nqi6u1tja330/drobnost/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

PŘÍSUDEK
je tvořen

především jedním určitým

Kterým? :-o

Není přísudek jako přísudek...

Já jsem.

= Já

Já jsem

nejlepší

skvělý/ál/é

člověk

PŘÍSUDEK	
<i>jsem</i>	<i>bych byl</i>
<i>Já jsem.</i>	<i>Já bych byl.</i>

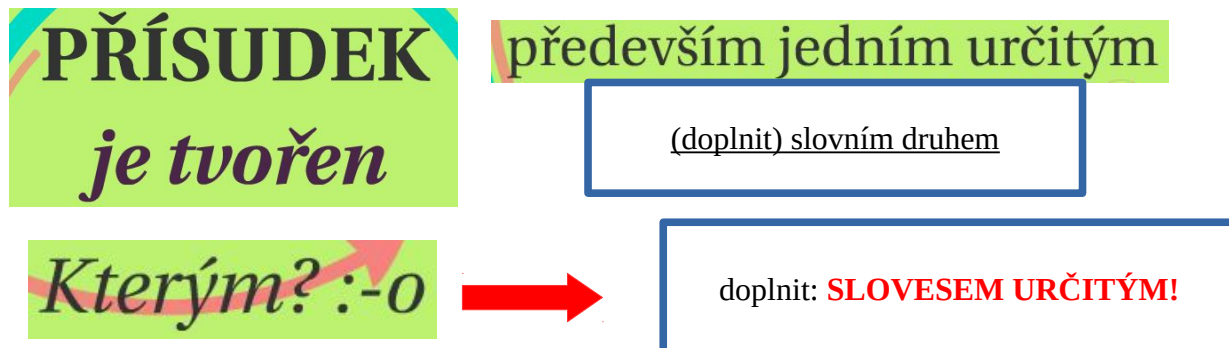
PŘÍSUDEK	
: být	: člověk
: stát se	
: stávat se	
ale i: nebýt	
: nestát se	
: nestávat se	
	: nejlepší

Např.? Doplně:

DRUHY PŘÍSUDKU — VÝSLEDKY

Pracovní list k 2. části prezentace, viz https://prezi.com/nqi6u1tja330/drobnost/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

Žákům sdělit, aby si udělali šipku mezi „přísudek je tvořen“ a „slovesem určitým“.

Není přísudek jako přísudek...

Já jsem.

↙ = Já existuju. / Já žiju.

Já jsem

↘ nejlepší
↘ skvělý/á/é
↘ člověk

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ	
jednoduchý	složený
<i>jsem</i>	<i>bych byl</i>
<i>Já jsem.</i>	<i>Já bych byl.</i>

PŘÍSUDEK JMENNÝ SE SPONOU	
spona	jméno
sloveso: <i>být</i> : <i>stát se</i> : <i>stávat se</i>	podstatné: : <i>člověk</i>
ale i: <i>nebýt</i> : <i>nestát se</i> : <i>nestávat se</i>	přídavné: : <i>nejlepší</i>

Doplní sami žáci:

Např. Já ... jsem člověk.
Ty jsi skvělý/á/é.
On(a) se stane ještě lepší(m).
Oni se nestávají horšími.

SLOVANSKÉ JAZYKY

Historie slovanských kmenů ve střední Evropě (a v kostce)

- 2. století n. l. — Slované přibližně mezi řekami Vislou a Dněprem, možná i v Poodří;
— dali se do pohybu do tří směrů — východním, jižním a západním;⁵
- do «Československa» přišli snad někdy v letech 400–550 AD (cca 30 až 50 tisíc Slovanů);⁶
- z této doby nejsou žádné písemné zprávy; poznatky čerpáme jen z archeologických nálezů;⁷
- Evropa mezi 5. a 10. stoletím — **počátky českých dějin** — tři etapy:
 - [1] proces osidlování a stabilizace «kmenového» systému do počátku 9. století;
 - [2] doba vzniku křesťanské státnosti v 9. století;
 - [3] éra upevňování státní struktury v 10. století.⁸
- z původního rozčlenění se dochovaly některé kmenové názvy (Srbové, Charvati, Doudlebové);
- do počátku 7. st. [...] Slované pronikli na pomyslnou linii mezi dnešními městy Terst — Lübeck;⁹
- „O kmenech na českém a moravském území se zachovala řada zpráv — od arabských obchodníků, ve franských kláštirech a v českých pramenech. Nejstarší je popis zvaný *Geograf bavorský*,¹⁰ zachycující stav na přelomu 8. a 9. století.“¹¹
- prameny 9.–10. století: česká kotlina rozdělena na tři kmenová uskupení s centry:
 - ve středních, severozápadních a východních Čechách;
 - k tradičním «kmenovým» názvům zde patří:
 - Lemuzi (Bílinsko), Lučané (Žatecko), Pšovane (Mělnicko), Zličané (Kouřimsko), dvojí Charvati (Pojizeří, horní Polabí) a Doudlebové (jižní Čechy).¹²
- slovo ‘**mir**’ = ‘uspořádaný svět, zajištěný rituály, podporou bohů a tradicí, zahrnující příslušníky kmene, na rozdíl od světa okolního, nepřátelského, neuspořádaného a zlého’;
- o úspěchy kmene pečoval zejména kníže (původním názvem ‘**kněz**’):
magickým způsobem zprostředkoval styk mezi zemí a nebem, lidmi a bohy;
- **jména slovanských vládců** od 8.–9. století — vysoké ambice jejich nositelů:
jména symbolizující moc:
 - kultovní (Svatoslav, Jaroslav),
 - vladařskou (Mojmír, Přemysl)
 - či válečnickou (Bořivoj, Svatopluk);¹³
- názvu *Velká Morava* jako první užil byzantský císař Konstantinos Porfyrogenetos, „ovšem spíše ve významu < vzdálená Morava > ([neb] Byzanci byla zeměpisně blíže Morava srbská).“¹⁴
- VM: „Bylo by [...] iluzí domnívat se, že Velká Morava byla evropskou mocností na úrovni říše východofranské, či dokonce Byzance. Historickým úspěchem bylo, že se tento stát vůbec

5 Hora-Hořejš, Petr. 1993. *Toulky českou minulostí. První díl*. 2. upravené vydání. Praha [?]: Bonus Press, s. 99.

6 Hora-Hořejš 1993: 97.

7 Hora-Hořejš 1993: 98.

8 Čornej, Petr et al. 2001. *Dějiny země Koruny české I*. Praha a Litomyšl: Paseka, s. 23.

9 Ibidem (latinské *ibidem* znamená česky *tamtéž*) 24.

10 Descriptio civitatum et regionum ad septentrionalem plagam Danubii (Popis měst a míst na severní straně Dunaje). Mimochodem srovnej latinské *plagam* a české *pláž*.

11 Ibidem 25.

12 Ibidem 25.

13 Ibidem 26.

14 Ibidem 27.

vytvořil a že prokázal schopnost najít svou roli v rozšiřujícím se systému křesťanské Evropy.“
(Ibidem 32)

PRASLOVANŠTINA

Praslovanštinou mluvili staří Slované, a to v době, kdy ještě neexistoval žádný stát. Její časové vymezení je poměrně obtížné, obecně se však předpokládá, že v 1. tisíciletí p. K. už existovala; konec slovanské jazykové jednoty je pak kladen do 8.–10. století n. l., kdy dochází k postupnému nářečnímu štěpení praslovanštiny, které vedlo k dnešnímu dělení slovanských jazyků na 3 skupiny: západní (zsl.), východní (vsl.) a jižní (jsl.).¹⁵ Z těchto tří skupin postupně vznikly tyto jazyky:

Západoslovanské: č _____, s _____ a p _____.

Východoslovanské: r _____, u _____ a b _____.

Jihoslovanské: m _____, b _____, *staroslověnština*,
s _____, s _____ -ch _____ é jazyky.

Již od 2.–3. století n. l. se začínal projevovat **odlišný vývoj v hláskosloví i tvarosloví**.

- např. [*ch* >] *ś* > vsl. *ś* / jsl. *s* / zsl. *š* (stsl. 3. p. j. č. musě, čes. mouše)
- změny ve skupinách hlásek uprostřed slov, označovaných jako -*tort-*, -*tolt-*, -*tert-*, -*telt-*:
 - v jsl. – přesmyk a dloužení (stsl. брѣгъ, млѣко, градъ, глава),
 - ve vsl. ... plnohlási (rus. берѣг, молоко, город, голова),¹⁶
 - v zsl. nebyla jednotná: češ. + slov. jako jsl. – hrad, hlava, břeh, mléko pol. + luž. srb. – gród, głowa, brzeg, mleko.¹⁷

Vedle uvedených starých rozdílů je velice důležitý proces, který proběhl až mezi 10. a 12. stoletím a který měl velký význam pro postupné rozlišení, vzájemné oddělení a další vývoj slovanských jazyků. Popisuje jej tzv. Havlíkovo pravidlo.

V praslovanštině existovaly ultrakrátké samohlásky, tzv. jery. Tvrdý jer vypadal takto ѣ a zněl podobně jako neurčitý člen v angličtině (psáno *a* – vyslovováno [ə]). Měkký jer vypadal takto ѣ̣ a zněl jako obzvlášť krátké a obzvlášť měkké *i*. Tyto jery začaly postupně zanikat (protože se začaly vyvíjet protiklady krátkých a dlouhých samohlásek *a* :: *á*, *e* :: *é*... a jery do těchto protikladů nezapadaly).

Havlíkovo¹⁸ pravidlo: liché jery od konce zanikaly, sudé se vokalizovaly – je to poslední společný jazykový proces obecně slovanský, ale výsledky vokalizace už byly v různých jazycích různé: v češ.: za oba jery /e/; pol. + *polab.*: také, ale /e/ za /ъ/ měkký předchází souhlásku (*dzien sen*); vsl.: za /ъ/ je /e/ (rus. День), za /ъ/ je /o/ (rus. сон – čti son).

Pro češtinu se tedy nabízí příklad:

praslovanské *šъvъcъ bez *šъvъce > doplň: české _____ bez _____

15 Viz Večerka, R. 2003. *Základy slovanské filologie a staroslověnštiny*. Brno.

16 Latinkou *běřeg, moloko, gorod, golova*.

17 Viz Večerka, R. 2003. *Základy slovanské filologie a staroslověnštiny*. Brno.

18 Antonín Havlík (1855–1925) byl středoškolský profesor češtiny, filolog, badatel v oblasti staročeské literatury.

Procvičuj:

psl. **рьсѣ* bez *рьса* > č. _____ bez

19

stsl. *дѣньсѣ* > č. _____ stsl. *шрьсѣти* > č. _____

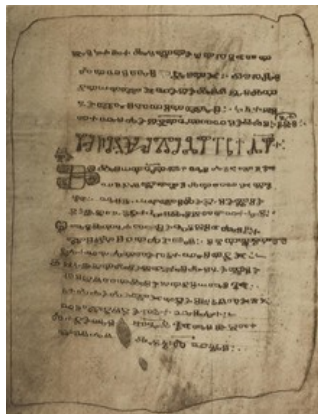
stsl. *тъгда* > č. _____. Jaké změny musely ještě proběhnout, než vzniklo současné české slovo?

STAROSLOVĚNŠTINA

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3²⁰

• nejstarší (jiho!)slovanský spisovný jazyk (vytvořený Konstantinem a Metodějem na základě soluňského nářečí);

- kde je Soluň? _____ jak se řekne *Soluň* jiným jazykem?

_____ jakým? _____

• nástroj (*křesťanské*) misionářské, učitelské a církevně organizační činnosti;

• křesťanství:

- rozklad «prvobytně pospolného» zřízení → kmenové svazy → státy;
- jednotná idea a kultura (nový obraz světa, nové morální hodnoty) → urychlení procesu (čehož si byli vědomi vládcové slovanských kmenů → usilovali o přijetí křesťanství);

• šířit křesťanství mezi Slovany latinsky nebylo praktické → vznik staroslověnštiny;

• po rozpadu Velké Moravy přesun staroslověnské vzdělanosti (tj. mnichů znalých

19 Malé děti v druhém pádu toho slova vkládají místo měkkého jeru *e*, protože ještě nic netuší o praslovanštině a jerech... ;-). Takže slovo vyslovují jak? Doplň: _____

20 Všechny tři obrázky jsou ukázky z textu *Euchologium sinajské*. Euchologium přibližně odpovídá misálu. Misál i euchologium jsou liturgické knihy (obsahují informace k bohoslužbám).

staroslověnštiny) do Čech — přežívání ještě cca 2 století; vliv na vývoj spisovné češtiny.²¹

Prozódie (= intonace a přízvuk)

- staroslověnské písmo prozódii nezachycuje;²²
- proto se prozódie rekonstruuje (odvozuje z písemným památek);²³
 - rozdíly v délce samohlásek byly zprvu jen ve zvuku, ale bez schopnosti odlišit význam (na rozdíl od současného stavu, srovnej *bran* vs. *brán*; *jim* vs. *jím* ap.
 - délky se mohly vyslovovat s různým tónovým průběhem co do výšek a hloubek
 - slovní přízvuk byl volný a pohyblivý.²⁴

Ukázka:

1 Отъче нашъ, иже єси на небєсъхъ, да свѣтитъ сѧ имѧ твоѧ. 2 да приидеть цѣсарѣство твое. 3 да бѣдетъ воля²⁵ твоѧ, ꙗко на небєсє и на землїи. 4 хлѣбъ нашъ насѣшъный²⁶ даждъ намъ дньсь. 5 и отъпусти²⁷ намъ длъгы наша, ꙗко и мы отъпоуштаємъ²⁸ длъжьникомъ нашимъ. 6 и не въведи насъ въ напасть. 7 нѣ избави ны отъ неприязни.²⁹

- 1 *Отъче нашъ, иже єси на небєсъхъ, да свѣтитъ сѧ имѧ тво(j)e,*
- 2 *да приидеть цѣсар'ѣствъ(j)e тво(j)e,*
- 3 *да бѣдетъ vol'a tvoja jako na nebese i na zeml'i;*
- 4 *chlěbъ нашъ nasěšъny(j)i daždъ namъ dňňсь.*
- 5 *I otъrusti namъ dlъgy našę, jako i my otъpuštajemъ dlъžъnikomъ našimъ.*
- 6 *I ne vъvedi nasъ vъ napastъ.*
- 7 *Nѣ izbavi ny otъ neprijazni.*

да — *da* аť, necht', kéž; аť, aby; než aby;

vokalizace jerů: *дньсь* — (viz Havlíkovo pravidlo) _____;

имѧ — *imę* slabiky nerady začínají vokálem → proteze: *imę* — *jimę* — jméno „j“, příp. „v“ odstraňuje hiát neboli mezislovní průzev), viz lat. *est* :: psl. *jestъ*, psl. *jęti* :: lit. *imti*, (protetické *j* — pravidelně ve slovech na *e-*, *ę-*, *ь-*, protetické *v* — ve slovech na *ъ-* a *y-*, viz psl. *vydra* :: lit. *ūdra*);

21 Večerka, Radoslav. 2006. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc: Univerzita Palackého, Nakladatelství Euroslavica. s. 87n.

22 „[F]unkce různých nadřádkových značek v starých rukopisech nebyla dosud bezpečně a jednoznačně zjištěna, [—] kvantitu, intonaci, nebo akcent však nejspíš neoznačovaly.“ (Ibidem)

23 Předpokládá se, že stav v staroslověnštině byl v podstatě totožný se stavem pozdně praslovanským nebo mu byl blízký (ibidem).

24 Večerka 2006: 127.

25 Píše se spřežkou podobně jako např. ѡ. (V ruské redakci je *ia* značeno jako *я*.)

26 V ruské redakci je místo шт → щ.

27 V ruské redakci остави.

28 V ruské redakci оставляемъ.

29 Normalizované znění Mt VI, 9–13, podle M. Weingarta — J. Kurze. 1949. *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského*. Praha, s. 14. Cit. podle Bauerová, Helena. 1998. *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*. 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, s. 7.

V ruské redakci ještě dovětek: ꙗко твоѧ єсть цѣсарѣство и сила и слава въ вѣкы, аминь. Tj. *jako tvo(j)e jestъ cěsar'ѣstvъ(j)e i sila i slava vъ věky, aminъ*.

бѣдетъ — bǫdetъ bude (vývoj od q > u)
хлѣбъ — chlěbъ srovnání koncovek: psl. vѣlk-ъ, lat. lup-us, lit. vilk-as, řec. λύκ-ος
насъ :: ны nasъ vs. ny (starší podoba) zde výskyt vedle sebe starší i novější
podoby (nasъ pův. jen 2. pád, nikoliv také 4. pád, jak je tomu v současné češtině: Vidíte nás?)

земли — zeml'i epentetické l (viz rus. земля — zeml'a)

насъштѣныи — nasqšťny(j)i насъштѣнь, -ьи adj. ve spojení s chléb = vezdejší
даждь — daždъ dej — inf. дати, 1. os. j. č. praes. дамъ, 2. os. j. č. praes. даси

POUŽITÁ LITERATURA

- Balowski, Mieczysław. 1993. *Fonetika a fonologie současné polštiny*. Praha: Karolinum.
Bauerová, Helena. 1998. *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*. 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, s. 7.
Čornej, Petr et al. 2001. *Dějiny zemí Koruny české I*. Praha a Litomyšl: Paseka.
Hora-Hořejš, Petr. 1993. *Toulky českou minulostí. První díl*. 2. upravené vydání. Praha [?]: Bonus Press.
Karlík, Petr a kol. (eds.). 2003. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
Krčmová, Marie. 1984. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. Praha: SPN.
Lamprecht, Arnošt et al. 1977. *Historický vývoj češtiny: hláskosloví, tvarosloví, skladba*. Praha: SPN.
Lamprecht, Arnošt. 1966. *Vývoj fonologického systému českého jazyka*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
Lepař, František. [1892] 2008. *(Nehomérovský) Slovník řeckočeský*. Praha: Petr Rezek.
Pleskalová, Jana. 2003. *Stará čeština pro nefilology*. Brno: MU.
Večerka, Radoslav. 2006. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc: Univerzita Palackého, Nakladatelství Euroslavica.

Obrázky:

Obr. 1: Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 07.03.2015]. Dostupné z: http://www.pravoslavi-zlin.cz/cyril_a_metodej.html

Obr. 2: Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 02.02.2015]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Psalterium_Sinaiticum

„Anonymous 11th century monks – Psalterium Sinaiticum, an 11th century glagolitic manuscript. Published by the Yugoslav Academy of Arts and Sciences in 1883 in *Psalterium: glagolski spomenik manastira Sinai brda*. Digitized by the University of Toronto and made available at archive.org: [1].“

Obr. 3: Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 02.02.2015]. Dostupné z: http://www.schaeken.nl/lu/research/online/publications/akslstud/album_akslhss/pages/08_psalterium_sinaiticum_jpg.htm

SLOVANSKÉ JAZYKY — VÝSLEDKY

Západoslovanské: *čeština, slovenština a polština*.

Východoslovanské: *ruština, ukrajinština a běloruština*.

Jihoslovanské: *makedonština, bulharština, staroslověňština, slovinština, srbo-chorvatské jazyky*.

Pro češtinu se tedy nabízí příklad:

praslovanské *šьvьcь bez *šьvьce > doplň: české švec bez ševce

Procvičuj:

psl. *pьsь bez pьsa > č. pes bez psa³⁰

stsl. dьnьsь > č. dnes stsl. šьpьtati > č. šeptati

stsl. tьgda > č. tehda

Jaké změny musely ještě proběhnout, než vzniklo současné české slovo? $g > h$, příp. $a > y$:
tehdy.

Kde je Soluň? V Řecku. Jak se řekne *Soluň* jiným jazykem? *Thessaloniki* Jakým? Jazykem řeckým. (Hodí se dodat, že v době Konstantina a Metoděje bylo v dané oblasti

(Soluň/Thessaloniki) smíšené obyvatelstvo, které bylo mnohdy bilingvní, a mluvilo tedy jak řecky, tak také tehdejším slovanským jazykem, tzv. praslovanštinou.)

30 Malé děti v druhém pádu toho slova (*pes*) vkládají místo měkkého jeru *e*, protože ještě nic netuší o praslovanštině a jerech... ;-). Takže slovo vyslovují jak? Doplň: bez pesa místo bez psa.

ARCHITEKTURA (STAVBA) SLOVA

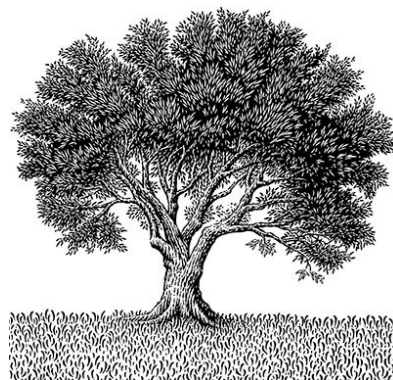
1. Je stavba slova podobnější katedrále, anebo rostlině?³¹
2. Na jaké části lze slovo rozdělit?³²
3. Co jednotlivé části znamenají, jak ve slově fungují?

Ad 1:

Ad 2:

Ad 3:

³¹ Parthenon (zdroj: archiv A.V.)

Olivovník [online]. [cit. 28.02.2015]. Dostupné z: <http://coloringes.com/coloring-olive-page-tree/>

³² Pozor! Slovo lze rozdělit na různých úrovních různě. Zkus přijít na ty části, které jsou větší než hlásky/písmena a zároveň nesou určitý význam, případně (sou)část významu.

OHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY, PODMĚT A PŘÍSUDEK, SHODA

CELKEM 150 BODŮ: 150 AŽ 137 = **1**, 136 AŽ 107 = **2**, 106 AŽ 75 = **3**, 74 AŽ 39 = **4**,
38 A MÉNĚ = **5**.

1. Slovesa — Najdi slovesa určitá a urči jejich kategorie: (30 bodů)

Ještě stále všichni chodíme do naší zpropadené školy. Na letní prázdniny se těší úplně každý (hlavně mnozí bráchovi učitelé). Slunce by na nás svítilo mnohem více, mít tak rozestřeny ty dvanáctery šedivé žaluzie. „Přines to sem! Ano, ty!“ Druhý den prázdnin budu stále ještě ležet. Pojdme do města :-)

2. Podstatná jména — V textu z cvičení 1 vyhledej podst. jména a urči jejich kategorie (40)

3. Přídavná jména — V textu z cvičení 1 vyhledej příd. jména a urči jejich druh, číslo, rod a vzor: (20)

**4. Zájmena — V textu z cvičení 1
vyhledej zájmena a urči
jejich druh: (16)**

**5. Číslovky — V textu z cv. 1 vyhledej
číslovky a urči jejich druh: (9)**

6. Stavba slova — Doplně správné možnosti (s, z, vz-, vs-):

(19)

__ mléka, __ láskou, __ máslem, __ tělocvik, __ lásky, __ mlékem, __ matematikou, __
máslem; __ tát, __ pomínka, __ tupenka, __ epřit, __ přerač, __ áknout, __ or, __ adit, __ nést,
__ planout, __ růst.

7. Přísudek a podmět:

**a. Podtrhni ve větách v cvičení 1 přísudek vlnovkou a podmět rovně (nevyjádřený
podmět dopiš na okraj listu do závorky a podtrhni). (12)**

b. Doplně chybějící písmena: (4)

Chlapci a dívky běhal__ sem a tam. Třída, umyvadlo i nástěnky přitom vypadal__ čistě.
Kořata a štěňata se smál__ z nástěnného kalendáře. Na konci hodiny všechna děvčata,
všechny paní asistentky, paní učitelka i jeden jediný žák kráčel__ svorně do tělocvičny.
Zbylí chlapci zůstali ve třídě svačice.

OHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY, PODMĚT A PŘÍSUDEK, SHODA — VÝSLEDKY

CELKEM 150 BODŮ: 150 AŽ 137 = 1, 136 AŽ 107 = 2, 106 AŽ 75 = 3, 74 AŽ 39 = 4,
38 A MÉNĚ = 5.

1. Slovesa — Najdi slovesa určitá a urči jejich kategorie: (30 bodů)

Ještě stále všichni chodíme do naší zpropadené školy. Na letní prázdniny se těší úplně každý (hlavně mnozí bráchovi učitelé). Slunce by na nás svítilo mnohem více, mít tak rozestřeny ty dvanáctery šedivé žaluzie. „Přines to sem! Ano, ty!“ Druhý den prázdnin budu stále ještě (já) ležet. Pojd'me do města :-) (my)

chodíme — 1. os., č. mn., zp. ozn., čas přít.³³ (5)

těší se — 3. os., č. j., zp. ozn., čas přít. (5) svítilo by — 3. os., č. j., zp. podm., čas přít. (5)

[mít — inf. → není sloveso určité → do tohoto soupisu nepatří!]

přines — 2. os., č. j., zp. rozk., čas přít./žádný (5)

budu ležet — 1. os., č. mn., zp. ozn., čas bud. (5)

pojd'me — 1. os., č. mn., zp. rozk., čas přít./žádný (5)

2. Podstatná jména — V textu z cvičení 1 vyhledej podst. jména a urči jejich kategorie

(u podst. jmen pomnožných určujeme číslo tvaru, nikoliv významu) (40)

školy — 2. p., č. j., rod žen., vzor žena (5)

prázdniny — 4. p., č. mn., rod žen., vzor žena (pomnožné) (5)

učitelé — 1. p., č. mn., rod muž., vzor muž (5) slunce — 1. p., č. j., rod stř., vzor moře (5)

žaluzie — 4. p., č. mn., rod žen., vzor růže (5) den — 1. p., č. j., rod muž., vzor stroj (5)

prázdnin — 2. p. č. mn., rod žen., vzor žena (pomnožné) (5)

(do) města — 2. p., č. j., rod stř., vzor město (5)

3. Přídavná jména — V textu z cvičení 1 vyhledej příd. jména a urči jejich druh, číslo, rod a vzor: (20)

zpropadené — tvrdé, č. j., rod žen., vzor mladý (5) letní — měkké, č. mn., rod žen., vzor jarní (5)

bráchovi — přivlastňovací, č. mn., rod muž., vzor otcův (5)

šedivé — tvrdé, č. mn., rod žen., vzor mladý (5)

³³ Nejdříve určujeme způsob, potom teprve čas, neboť druh způsobu vymezuje možnosti času:

ozn. zp. → všechny 3 časy (u nedokonavých sloves); (u dokonavých sloves jen 2 časy: min. a bud.);

podm. zp. → 2 časy: přít. a min.,

rozk. zp. → 1 čas: přít. (příp. žádný čas, neb jeden čas se nemá vůči čemu vymezit).

**4. Zájmena — V textu z cvičení 1
vyhledej zájmena a urči
jejich druh: (16)**

všichni — neurčité (2)
naší — přivlastňovací (2)
se — zvrtné (2)
každý — neurčité (2)
nás — osobní (2)
ty — ukazovací (2)
to — ukazovací (2)
ty — osobní (2)

**5. Číslovky — V textu z cv. 1 vyhledej
číslovky a urči jejich (obojí dvojí)
druh: (9)**

mnozí — neurčitá, základní (3)
dvanáctery — určitá, druhová (3)
druhý — určitá, řadová (3)

6. Stavba slova — Doplně správné možnosti (s, z, vz-, vs-): (19)

z mléka, s láskou, s máslem, z tělocviku, z lásky, s mlékem, s matematikou,
z másla; s-/vs-tát, vzpomínka, vstupenka, vzepřít, vzpěrač, vsáknout, vzor, vsadit, vznést,
vzplanout, vz-/s-růst.

7. Přísudek a podmět:

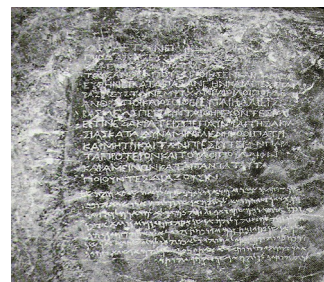
**a. Podtrhni ve větách v cvičení 1 přísudek vlnovkou a podmět rovně (nevyjádřený
podmět dopiš na okraj listu do závorky a podtrhni). (12)**

b. Doplně chybějící písmena: (4)

Chlapci a dívky běhal i sem a tam. Třída, umyvadlo i nástěnky přitom vypadal y čistě.
 Kořata a štěňata se usmíval a z nástěnného kalendáře. Na konci hodiny všechna děvčata,
 všechny paní asistentky, paní učitelka i jeden jediný žák kráčel i svorně do tělocvičny.
 Zbylí chlapci zůstali ve třídě svačice.

PÍSANKA NA ALFABETU

Chceš-li, můžeš se ababetu naučit nazpaměť (dobrovolně! :-))
Znalost ababetu se Ti bude hodit v matematice i fyzice na základní i střední škole. Nemluvě o dovolené v Řecku... ;-)

písmeno	název	výslovnost	vlastní pokusy
A α	<i>alfa</i>	[a] [á]	
B β	<i>béta</i>	[b]	
Γ γ	<i>gamma</i>	[g]	
Δ δ	<i>delta</i>	[d]	
E ε	<i>epsílon</i>	[e]	
Z ζ	<i>(d)zéta</i>	[zd], později [z:]	
H η	<i>éta</i>	[é]	
Θ θ	<i>théta</i>	[t ^h]	
I ι	<i>ióta</i>	[i] [í]	
K κ	<i>kappa</i>	[k]	
Λ λ	<i>la(m)bda</i>	[l]	
M μ	<i>mý</i>	[m]	
N ν	<i>ný</i>	[n]	
Ξ ξ	<i>ksí</i>	[ks]	
O ο	<i>omíkon</i>	[o]	
Π π	<i>pí</i>	[p]	
P ρ	<i>ró</i>	[r]	
Σ σ	<i>síigma</i>	[s]	
T τ	<i>tau</i>	[t]	
Υ υ	<i>ýpsílon</i>	[y] [ý]	
Φ φ	<i>fí</i>	[f], pův. [p ^h]	
X χ	<i>chí</i>	[ch], pův. [k ^h]	
Ψ ψ	<i>psí</i>	[ps]	
Ω ω	<i>ómega</i>	[ó]	

Zdroj tabulky: Niederle, J. et al. 1998. *Mluvnice jazyka řeckého*. Praha: Vyšehrad, s. 9.

AsokaKandahar [online]. 3. st. před. Kr. [cit. 23.02.2015] Dostupné z:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AsokaKandahar.jpg?uselang=cs>

Řecký a aramejský nápis krále Ašóky.

ÚKOLY (zpracuj dle zadání vyučujícího buďto na vlastní list papíru, anebo do sešitu):

1. **Přepiš následující slova do latinky:** βιολογία, δημοκρατία, ἄγγελος, τὰ βιβλία, δράκων;
2. **Přepiš následující slova do alfabety:** *pseudo, filosofie, fysika, anthropos, syndrom(on);*
3. **Co znamenají tyto značky?** Doplň po vypracování prac. listu *Již staří Řekové...*

‘ _____ , _____

4. **Co mají společného tyto klasické řecké značky ($\alpha - \acute{\alpha} - \tilde{\alpha}$) s čínštinou? Zkus najít na internetu...**
5. **Jaký je rozdíl mezi O o vs. Ω ω ? Dolož vysvětlením.**
6. **Je ještě podobný rozdíl mezi jinými dvěma písmeny?**

název	vlastní pokusy — pokud možno z paměti
alfa	
béta	
gamma	
delta	
epsílon	
dzéta	
éta	
théta	
ióta	
kappa	
lambda	
mý	
ný	
ksí	
omíkon	
pí	
ró	
sigma	
tau	
ypsílon	
fí	
chí	
psí	
ómega	

PÍSANKA NA ALFABETU — MOŽNÝ POSTUP A VÝSLEDKY

Evokace celé hodiny:

pustit ukázkou:

<https://soundcloud.com/archaeologymag/what-ancient-greek-music>, 23.02.2015.

Uvědomění:

Na naučení alfabety za 10 minut existují návody mnemotechnických pomůcek, např. zde:

Learn the Greek Alphabet in Less Than 10 Minutes: <https://www.youtube.com/watch?v=BQVoz-HX2cA>, 23.02.2015.

Reflexe:

ÚKOLY (zpracuj dle zadání vyučujícího buďto na vlastní list papíru, anebo do sešitu):

1. Přepiš následující slova do latinky:

biologie,

dēmokratía (= vláda lidu: složeno z δῆμος (dêmos) lid a κράτος (kratos) moc, vláda);

angelos (= posel),

ta biblia (knihy, svitky),

δράκων (srov. angl. *dragon*) , č. drak;

2. Přepiš následující slova do alfabety:

ψευδο z ψευδής (pseudés) = lživý, nepravý;

φιλοσοφία — φιλεῖν (filein = milovat) a σοφία (sofía = moudrost);

φυσικός (fysikos): přírodní, ze základu φύσις (fysis): příroda;

ἄνθρωπος = člověk;

σύνδρομον — sbíhání, souběh (cest);³⁴

3. Co znamenají tyto značky? Dopln po vypracování prac. listu *Již starí Řekové...*

' tato značka označuje hlásku h (na začátku slova před samohláskou)³⁵

' tato značka označuje, že před danou samohláskou se žádná jiná hláska nečte³⁶

4. Co mají společného tyto klasické řecké značky (ά – ᾶ – ᾷ) s čínštinou? Zkus najít na internetu... Značky označují intonaci (ά — akut = i. stoupavá, ᾶ — gravis = i. klesavá,

³⁴ σύν- = sou-, δρόμος = cesta.

³⁵ Mnemotechnická pomůcka: čteme-li zleva doprava (což v řečtině čteme), pak je tento oblouček napnutý proti směru čtení, řekněme: jde proti větru, proti dechu, vytváří zábranu v dechu, v krku (a právě v krku se tvoří hlásky h — tedy tato «zábrana»...). Např. ᾶ = ha, ῆ = he. Bohyně Héra se tedy v řečtině bude psát jak? _____ (pozor na délku samohlásky é!) Odpověď: Ἡρᾶ.

³⁶ Mnemo.: tato značka je napnutá po směru čtení, tedy po směru dechu, tedy žádná zábrana se v krku (ani jinde) netvoří, tedy nečteme nic navíc. Čteme jen samohlásku, která za danou značkou následuje, např. ᾶ = a, ῆ = e.

ã — cirkumflex = i. stoupavě klesavá).³⁷ Intonace na tento způsob se v současné řečtině už nepoužívá, v současné čínštině však ano.

5. Jaký je rozdíl mezi *O o* vs. *Ω ω*? Dolož vysvětlením. *O mikron = o malé, o mega = o velké.*

6. Je ještě podobný rozdíl mezi jinými dvěma písmeny? *Ano, mezi e psílon vs. y psílon. Ten rozdíl je podobný, ale obrácený. Zatímco u omikron a omega první část (o) je stejná a mění se druhá část (mikron/mega), u epsilon/ypsilon je tomu obráceně, tj. mění se první část (e/y) a zůstává druhá část (psílon). Psílon (ψῖλόν) je přídavné jméno středního rodu, které znamená **holé, hladké, lysé, prosté, lehké**, odvozeno od **psílos** (ψῖλος),³⁸ což je mužský rod téhož významu. Pro naše účely vyberme význam **prostý**, tj. **prosté e, prosté y, tedy není na něm nic zvláštního, nějakou zvláštností se vždy odlišuje vždy to druhé e, tj. dlouhé (η), resp. to druhé i (ι), schopné vstupovat do dvojhlásek (ai, ei, oi).***

Pozn. „Jména písmen [e psílon, y psílon, o mikron, o mega]^[39] jsou pozdního, byzantského původu; původně byla tato písmena označována εῖ, ῑ, οῖ, ῶ.“⁴⁰

37 Niederle, J. et al. 1998. *Mluvnice jazyka řeckého*. Praha: Vyšehrad.

38 Lepař, Fr. [1892] 2008. *[Nehomérovský] Slovník řeckočeský*. Praha: Nakl. Petr Rezek, s. 1171.

39 Transkripce A.V.

40 Niederle, J. et al. 1998. *Mluvnice jazyka řeckého*. Praha: Vyšehrad, s. 9.

2. LITERATURA/FILM

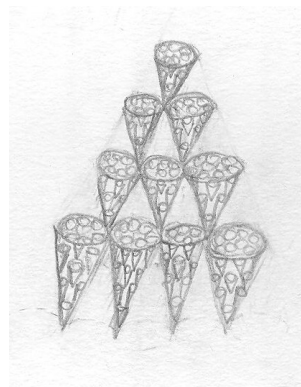
VLADIMIR JAKOVLEVIČ PROPP: MORFOLOGIE POHÁDKY

1. Co je to morfologie?
2. Kdo je to Propp?
3. A proč má tak divné jméno? Obzvlášť to otčestvo⁴¹ Jakovlevič?
4. A proč by měla mít pohádka jakousi morfologii?
5. Jak použít Proppovu metodu?

Ad⁴² 1: Co je to morfologie?

Termín *morfologie* se objevuje v různých vědeckých oborech. V botanice je to nauka zkoumající tvary rostlin,⁴³ v zoologii tvary (čeho? doplň:) _____, v gramatice tvary (čeho? doplň:) _____,⁴⁴ podobně Propp přenesl tento termín do nauky o vypravování, tedy do naratologie.⁴⁵ Co tedy zkoumá Propp? _____ pohádky.

jedna z možných vizualizací/představ struktury:

41 Otčestvo (rusky vyslovováno *atčestvo*), latinsky *patronymum*, z řeckého *patros* (otec) a *nomos* (jméno): je ve východoslovanských zemích obvyklé — jméno mezi křestním jménem a příjmením, vytvořené z křestního jména otce příponou *-ič*. Jak se tedy jmenoval Vladimírův otec křestním jménem? _____

42 Ad = latinsky předložka *k*. „Ad 1“ tedy znamená „k bodu 1“.

43 „Přestože je klasická morfologie dnes poněkud zastíněna moderními disciplínami, neztrácí svůj význam, pokud je provozována skutečně do hloubky. Studium rostlinných struktur z pohledu jejich tvaru, ontogenetického i fylogenetického vývoje a funkce dodává morfologie zcela nepostradatelná data pro tradiční obory botaniky (systematika, paleobotanika, výzkum diverzity), ale také pro moderní a aplikované obory (vývojová genetika, věda o životním prostředí, technika atd.).“
(<http://botanika.bf.jcu.cz/morfologie/MorfologieUvod.htm>, 27.11.2013.)

44 Čím se liší jednotlivé tvary _____ v gramatice?

45 Srv. latinské *narratio* = příběh, angl. *narrate* = vypravovat, *narrator* = vypravěč.

Ad 2: Kdo je to Vladimir Jakovlevič Propp? (1895–1970)

a. Odkud asi byl? První dvě jména napovídají... (Doplň stát:) Z _____.

b. Jaké měl asi zaměstnání? Byl _____. Jaký?

_____.

c. Co napovídá *Proppovo* příjmení? Byl z _____ rodiny. Doma se tedy mluvilo _____.

Jeho bilingvnost (dvojjazyčnost) jej přivedla ke studiu _____ a _____ filologie.⁴⁶

d. Ve své vědecké práci se zabýval lidovými pohádkami (rusky *skazki*). Strukturní část knihy *Morfologie pohádky* vyšla už v r. 1928. Oficiální kritika Stalinovy éry považovala Proppův přístup za „formalistický“, Propp tedy nemohl svou metodu dále rozvíjet. Světového věhlasu se Propp dočkal po překladech do západních jazyků (cca o 30 let později). V SSSR kniha znovu vyšla až v r. 1969.

V. J. Propp byl tedy ruský literární vědec zabývající se _____ pohádky, ale nejen jím.

Ad 3: A proč má tak divné jméno? Obzvlášť to otčestvo *Jakovlevič*?

Vladimir je r _____ jméno, *Jakovlevič* je jméno po

_____ a *Propp* je n _____ příjmení (pochopitelně také po otci;-)).

Ad 4: A proč by měla mít pohádka jakousi morfologii?

Propp si nejdříve jasně vymezil oblast zkoumání. Rozhodl se zkoumat korpus⁴⁷ textů konkrétního žánru, konkrétní sbírky.

Žánr je jaký? Doplň: _____

Sbírka je: sbírka kouzelných pohádek A. N. Afanasjeva.⁴⁸

Propp v těchto textech zjišťuje, že „jedno a totéž jednání [může být] vykonáno různými <osobami>“.⁴⁹ Základem pro výstavbu pohádky není *osoba*, ale *jednání*.

Jednání lze rozložit na jeho nejmenší jednotky — **funkce**, jako je např.: odloučení, návrat, škůdcovství, záchrana, získání kouzelného prostředku, těžký úkol, odhalení, trest, ad. Těchto

⁴⁶ **Filologie** je nauka o konkrétním jazyce a literatuře v daném jazyce psané. Srv. filosofie (z řeckého *milovat moudrost*). Logos = slovo. Filologie = _____.

⁴⁷ **Korpus** — „1. *hud.* ozvučná skříň smyčkových nástrojů nebo rozšířené zakončení žesťových nástrojů; 2. *pam.* soupis památek zahrnující pouze materiál určitého druhu; [...] 3. *jaz.* množina jednotek, které statisticky analyzujeme (např. úsek mající určitý počet slov, vět ap.) 4. *potrav.* upečený polotovar pro cukrářské výrobky (např. pro dort)“ :-). (Klimeš, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1998, s. 404.)

⁴⁸ A. N. Afanasjev (1826–1871) byl ruský folklorista a sběratel lidových pohádek. Takový ruský *Erben* :-)

⁴⁹ Nünning 2006: 637.

funkcí Propp nachází pouhých 31 (což je skvělé! čím méně, tím lépe — tím jednodušší vysvětlení výstavby žánru! :-))

Funkce jsou spojeny se sedmi **rolemi**:

1. hrdina,
2. falešný hrdina,
3. protivník či škůdce,
4. pomocník,
5. dárce,
6. odesílatel,
7. carova dcera / princezna (nebo jiný dar;-)).⁵⁰

Proppova metoda se ukázala být orientovaná jazykovědně, neboť s osobami jedná jako s podmětem (případně předmětem), s dějem jako s přísudkem.⁵¹

„Propp svou studií pohádek vytvořil základ **strukturalistické** teorie vyprávění a analýzy narativních textů.“⁵²

(Poslední bod (5) je na následující straně.)

Zdroje:

Klímeš, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1998, s. 404.

Nünning, Ansgar (ed.). *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006, s. 637–638.

Propp, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Praha: H&H, 1999.

<http://botanika.bf.jcu.cz/morfologie/MorfologieUvod.htm>, 27.11.2013.

Fotografie V. J. Proppa [online]. 1928 [cit. 27.11.2013]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Propp // Obr. struktura a pohádka: M. Milková.

Zkratky a nesrozumitelnosti vůbec:

Srv. = srovnej,

Ibidem (latinsky) = tamtéž (česky).

⁵⁰ Srv. Propp 1999: 74.

⁵¹ Nünning 2006: 638.

⁵² Nünning 2006: 638, neboli *ibidem* (což latinsky znamená *tamtéž*).

[illegible]

PROPP: MORFOLOGIE POHÁDKY — VÝSLEDKY

1. Co je to morfologie?
2. Kdo je to Propp?
3. A proč má tak divné jméno? Obzvlášť to otčestvo⁵³ Jakovlevič?
4. A proč by měla mít pohádka jakousi morfologii?
5. Jak použít Proppovu metodu?

Ad⁵⁴ 1: Co je to morfologie?

Termín *morfologie* se objevuje v různých vědeckých oborech. V botanice je to nauka zkoumající tvary rostlin,⁵⁵ v zoologii tvary ZVÍŘAT, v gramatice tvary SLOV,⁵⁶ podobně Propp přenesl tento termín do nauky o vypravování, tedy do naratologie.⁵⁷ Co tedy zkoumá Propp? TVARY pohádky.

53 Otčestvo (rusky vyslovováno *atčestvo*), latinsky *patronymum*, z řeckého *patros* (otec) a *nomos* (jméno): je ve východoslovanských zemích obvyklé — jméno mezi křestním jménem a příjmením, vytvořené z křestního jména otce příponou *-ič*. Jak se tedy jmenoval Vladimírův otec křestním jménem? JAKOVLEV

54 Ad = latinsky předložka *k*. „Ad 1“ tedy znamená „k bodu 1“.

55 „Přestože je klasická morfologie dnes poněkud zastíněna moderními disciplínami, neztrácí svůj význam, pokud je provozována skutečně do hloubky. Studium rostlinných struktur z pohledu jejich tvaru, ontogenetického i fylogenetického vývoje a funkce dodává morfologie zcela nepostradatelná data pro tradiční obory botaniky (systematika, paleobotanika, výzkum diverzity), ale také pro moderní a aplikované obory (vývojová genetika, věda o životním prostředí, technika atd.).“
(<http://botanika.bf.jcu.cz/morfologie/MorfologieUvod.htm>, 27.11.2013.)

56 Čím se liší jednotlivé tvary SLOV v gramatice? LIŠÍ SE GRAMATICKÝMI/MLUVNICKÝMI KATEGORIEMI: OSOBOU, PÁDEM, ČÍSLEM, RODEM, ZPŮSOBEM, ČASEM.

57 Srv. latinské *narratio* = příběh, angl. *narrate* = vypravovat, *narrator* = vypravěč.

Ad 2: Kdo je to Vladimir Jakovlevič Propp? (1895–1970)

- Odkud asi byl? První dvě jména napovídají... (Doplň stát:) Z RUSKA.
- Jaké měl asi zaměstnání? Byl VĚDEC. Jaký? LITERÁRNÍ.
- Co napovídá *Proppovo* příjmení? Byl z NĚMECKÉ rodiny. Doma se tedy mluvilo NĚMECKY. Jeho bilingvnost (dvojjazyčnost) jej přivedla ke studiu RUSKÉ a NĚMECKÉ filologie.⁵⁸
- Ve své vědecké práci se zabýval lidovými pohádkami (rusky *skazki*). Strukturní část knihy *Morfologie pohádky* vyšla už v r. 1928. Oficiální kritika Stalinovy éry považovala Proppův přístup za „formalistický“, Propp tedy nemohl svou metodu dále rozvíjet. Světového věhlasu se Propp dočkal po překladech do západních jazyků (cca o 30 let později). V SSSR kniha znovu vyšla až v r. 1969.

V. J. Propp byl tedy ruský literární vědec zabývající se TVAREM pohádky, ale nejen jím.

Ad 3: A proč má tak divné jméno? Obzvlášť to otčestvo Jakovlevič?

Vladimir je RUSKÉ jméno, Jakovlevič je jméno po OTCI a Propp je NĚMECKÉ příjmení (pochoptelně také po otci;-)).

Ad 4: A proč by měla mít pohádka jakousi morfologii?

Propp si nejdříve jasně vymezil oblast zkoumání. Rozhodl se zkoumat korpus⁵⁹ textů konkrétního žánru, konkrétní sbírky.

Žánr je jaký? Doplň: POHÁDKA

[Až na poslední úkol (analýzu pohádky na poslední stránce pracovního listu) je to vše, co je potřeba v pracovním listu žáků doplnit.]

58 **Filologie** je nauka o konkrétním jazyce a literatuře v daném jazyce psané. Srv. filosofie (z řeckého *milovat moudrost*). Logos = slovo. Filologie = MILOVAT SLOVO.

59 **Korpus** — „1. *hud.* ozvučná skříň smyčcových nástrojů nebo rozšířené zakončení žesťových nástrojů; 2. *pam.* soupis památek zahrnující pouze materiál určitého druhu; [...] 3. *jaz.* množina jednotek, které statisticky analyzujeme (např. úsek mající určitý počet slov, vět ap.) 4. *potrav.* upečený polotovar pro cukrářské výrobky (např. pro dort)“ :- (Klimeš, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1998, s. 404.)

JAROSLAV SEIFERT

(1901–1986)

1. a) Poslouchej báseň *Chlapec a hvězdy*⁶⁰ a zavři přitom oči.

b) Co tě napadlo při poslechu básně? Co se ti vybaví, když slyšíš slova:

noční nebe _____

hvězdy _____

zářící měsíc _____

c) Co má společného a co odlišného to, co napadlo tebe, a to, co napadlo chlapce v básni?

Společné: _____

Odlišné: _____

2. Napiš minieseji o básni *Chlapec a hvězdy* (čít. s. 79), použij přitom pojmy, které už znáš

(lyrika — epika, sloka, verš, rým, přirovnání ad.). Pokud si nejsi jistý významem pojmů,

dohledej si detaily ve **Slovníčku literárních pojmů** (čít. s. 191nn.) či ve slovníku cizích

slov. Pod-otázka: *K čemu autor přirovnává měsíc?* Odpověz v minieseji.

⁶⁰ Rousová, Alice et al. 2007. *Čítanka pro 5. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, s. 79.

3. Chlapec z básně ještě neznal film, natož televizi.

a) Myslíš si, že film a televize znamenaly pro lidstvo jenom přínos? Stručně sepiš svůj postoj
a zdůvodni jej.

b) Diskutuj ve skupině na téma přínos/nepřínos filmu a televize pro lidstvo.

c) Změnil se nějak tvůj názor po diskusi? Pokud ano/ne, jak a proč?

4. Které další autorovy básně znáš? (Neznáš-li žádné, zkus nějaké najít na internetu.)

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Seifert

Veřmiřovský

PERCY JACKSON

(film — díl 1)⁶²

Jak je 2. pád slova Zeus?

Ještě jiné slovo takto mění zcela svůj tvar (nejen koncovku) během skloňování?

Jaké jsou Diovy atributy?⁶³

K čemu má Zeus blesk(y)?

Jak se řekne *blesk* anglicky?

 vs.

Kolik bylo olympských bohů?

Souvisí to číslo s nějakou pohádkou? (Nápověda: Ano ;-))

S jakou pohádkou to souvisí?

Podobně jako (kolik?) _____ bohů na Olympu zasedá také (kolik?) _____ (koho?)

 (kde?) v

 .

Co je to Parthenón?

Kde je?

A kde je jeho dokonalá replika?

⁶² Sledováno v anglickém znění s českými titulky.

⁶³ Co je to atribut? Atributy učitele jsou psací potřeba (propiska, křídý, fixy), ukazovátka, třídní kniha. Slovo *atribut* je z latiny (*attribuere* z *ad-tribuere* = při-dělovat, při-pisovat, při-suzovat; srovnej české slovo *dis-tribuovat*). Atribut je tedy (doplň): _____

_____. (Quitt 2003, s. 534)

Jak se řekne anglicky polobůh? _____

Kdo je (asi) nejslavnější řecký polobůh? _____

Kdo to byl? Čí syn? Co udělal? Čím je slavný? _____

Kdo/co je fúrie? _____

Kdo/co je satyr? _____

Souvisí tyto mytické postavy s nějakými pohádkovými postavami? Jakými? ;-) _____

Kdo je kentaur? _____

Kdo je Hádés? _____ Kdo je Poseidón? _____

Kdo je Hermés? _____

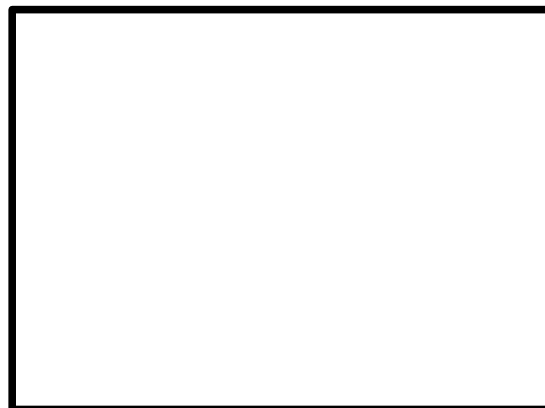
Kdo je Medusa?⁶⁴ _____

Jak vypadala? _____

Bylo nutné urazit zkamenělé ženě ruku, když osvo-

bozovali Annabeth? _____

Nakresli Medusu:

Kdo/co je to Hydra? _____

Pozor! Co se stane, když Hydře useknete hlavu?! _____ :-o

Kdo zabil Hydry ve filmu? _____ Kdo zabil Hydry v řecké mytologii? _____

64 Písmem lze rozlišit *medúzu* co skutečného mořského tvora a *medusu* co mytologickou bytost.

Je v Las Vegas kopie nějaké slavné evropské stavby? Jaké? _____

Jakou drogu dostali naši hrdinové v kasinu?⁶⁵ _____

Bylo v [kasínu] i něco jiného drogou? _____ (!)

Kdo/co je to drachma? _____

Kudy se jde v USA do podsvětí? _____

Jak lze podsvětí pojmenovat jiným slovem? _____

Zde se ukazuje souvislost mýtů a pohádek i souvislost řecké mytologie a evropského křesťanství.

V čem se shoduje a čím se liší podsvětí a _____ ?

shody:

rozdíly:

Kde je v USA (cesta na) Olymp? _____

Jaké řecké písmeno bylo v «olympském výtahu»? _____

Jak bys toto písmeno přeložilo do češtiny? _____

Jakou schopnost má (dle filmu) dyslektik a dysgrafik? _____

⁶⁵ Čti [kasínu]. V tomto ohledu je český pravopis trochu «na hlavu». Chce-li po nás, ať něco čteme s dlouhou samohláskou, proč po nás nechce, ať to tak taky píšeme? (= Řečnická otázka. Odpověď je obsažena již v předchozí větě. Nápověda: To s tou «hlavou»...)

V takovém případě pro dyslektika není problém přečíst: Πάντα ῥεῖ = [_____]

Co to znamená? _____

Zdroje

Obrázek Percyho Jacksona: Magdaléna Milková © 2015.

Zdroj obrázku antické stavby s názvem _____, archív A.V. (červen 2012)

Graves, Robert. 1982a. *Řecké mýty I*. Praha: Odeon.

Graves, Robert. 1982b. *Řecké mýty II*. Praha: Odeon.

Quitt, Zdeněk; Kucharský, Pavel. 2003. *Česko-latinský slovník starověké i současné latiny*. Voznice: Nakladatelství Leda.

PERCY JACKSON — VÝSLEDKY (film — díl 1)⁶⁶

Jak je 2. pád slova Zeus? Zeus bez Dia

Ještě jiné slovo takto mění zcela svůj tvar (nejen koncovku) během skloňování?

Ano, Ipviter (čti Jupiter) bez Iova (čti Jova).

Jaké jsou Diovy atributy?⁶⁷ Blesk (znalost z filmu) a orel (znalost z mytologie).

K čemu má Zeus blesk(y)? Je to nejmocnější zbraň na světě (dle filmu). Mytologicky je blesky propojen např. se slovanským bohem Perunem (znalost navíc, mimo film).

Jak se řekne blesk anglicky? lightning (zmínit rozdíl: lighting = (obecně) osvětlení)

Kolik bylo olympských bohů? 12

Souvisí to číslo s nějakou pohádkou? (Nápověda: Ano ;-))

S jakou pohádkou souvisí? O 12 měsíčkách.

Podobně jako 12 bohů na Olympu zasedá také 12 měsíčků (kde?) v lese.

Co je to Parthenón? chrám v Athénách na Akropoli, tzv. chrám panen⁶⁸, zasvěcen bohyni Athéně Parthenos (= Panenské), patronce města.

Kde je? v Athénách na Akropoli, tj. v Řecku (v hlavním městě)

A kde je jeho dokonalá replika? Nashville, Tennessee, USA

Jak se řekne anglicky polobůh? demigod

Kdo je (asi) nejslavnější řecký polobůh? (= otázka za film, odpověď: Héraklés)

Kdo to byl? Čí syn? Co udělal? Čím je slavný? latinsky Hercules, syn Diův a Alkménin, nadlidsky silný, vyčistil Augiášovy chlévy

Kdo/co je fúrie? řecky Erinye, latinsky Furiae, bohyně pomsty, dcery bohyně Nutnosti⁶⁹

Kdo/co je satyr? pův. průvodce boha vína Dionýsa, napůl člověk napůl kůň či kozel, má velmi rád ženy

Souvisí tyto mytické postavy s nějakými pohádkovými postavami? Jakými? ;-)
s čerty

Kdo je kentaur? napůl člověk, napůl kůň, na rozdíl od satyra má čtyři nohy a celé koňské tělo

Kdo je Hádés? bůh podsvětí

Kdo je Hermés? bůh zpravodaj, přináší zprávy od Dia tomu, komu je Zeus posílá

⁶⁶ Sledováno v anglickém znění s českými titulky.

⁶⁷ Co je to atribut? Atributy učitele jsou psací potřeba (propiska, křídý, fixy), ukazovátka, třídní kniha. Slovo *atribut* je z latiny (*attribuere* z *ad-tribuere* = při-dělovat, při-pisovat, při-suzovat; srovnej české slovo *dis-tribuovat*). Atribut je tedy (doplň): rozlišovací rys, podstatná vlastnost nějakého člověka (boha) či předmětu. (Quitt 2003, s. 534)

⁶⁸ Pozoruhodné je, že slovo *panna* má ve všech pádech dvě *nn* krom 2. p. mn. č.: *panen*.

⁶⁹ Graves 1982a: 46a, c.

Kdo je Poseidón? bůh vod (oceánů a moří)

Kdo je Medusa?⁷⁰ jediná smrtelná z trojice Gorgon⁷¹

Jak vypadala? hadi místo vlasů, pohledem očí proměňuje lidi i bohy v sochy

Bylo nutné urazit zkamenělé ženě ruku, když osvobozovali Annabeth? ne

Nakresli Medusu:

Kdo/co je to Hydra? mytologický předchůdce draka (už v antice nacházeli kostry dinosaurů a nevěděli, co si o nich myslet, tedy i tak nějak mohly vzniknout představy o Hydře, resp. dracích)

Pozor! Co se stane, když Hydře useknete hlavu?! narostou jí dvě další :-o

Kdo zabil Hydru ve filmu? Percy Kdo zabil Hydru v řecké mytologii? Héraklés

Je v Las Vegas kopie nějaké slavné evropské stavby? Jaké? pařížské Eiffelovky

Jakou drogu dostali naši hrdinové v kasinu?⁷² lotosovou květinu

Bylo v [kasínu] i něco jiného drogou? ano: hazard!

Kdo/co je to drachma? původní řecká měna

Kudy se jde v USA do podsvětí? na kopci nad Hollywoodem je vchod za jedním z písmen z nápisu „Hollywood“

Jak lze podsvětí pojmenovat jiným slovem? peklo

Zde se ukazuje souvislost mýtů a pohádek, souvislost řecké mytologie a evropského křesťanství.

V čem se shoduje a čím se liší podsvětí a peklo ?

shody:

rozdíly:

Kde je v USA (cesta na) Olymp? Empire State Building

Jaké řecké písmeno bylo v «olympském výtahu»? omega: Ω

Jak bys toto písmeno přeložilo do češtiny? ó mega, tj. ó velké

Jakou schopnost má (dle filmu) dyslektik a dysgrafik? číst a rozumět starořecky

V takovém případě pro dyslektika není problém přečíst: Πάντα ρεῖ = [panta rei]

Co to znamená? vše plyne (neboli: dvakrát nevstoupíš do jedné řeky) Hérakleitos, předsokratovský filosof.

⁷⁰ Písmem lze rozlišit medúzu co skutečného mořského tvora a medusu co mytologickou bytost.

⁷¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Medusa>, 16.02.2015.

⁷² Čti [kasínu]. V tomto ohledu je český pravopis trochu «na hlavu». Chce-li po nás, ať něco čteme s dlouhou samohláskou, proč po nás nechce, ať to tak taky píšeme? (= Řečnická otázka. Odpověď je obsažena již v předchozí větě.)

Zdroje

Obrázek Percyho Jacksona: Magdaléna Milková © 2015.

Zdroj obrázku antické stavby s názvem *Parthenón*, archiv A.V. (červen 2012)

Graves, Robert. 1982a. *Řecké mýty I*. Praha: Odeon.

Graves, Robert. 1982b. *Řecké mýty II*. Praha: Odeon.

Quitt, Zdeněk; Kucharský, Pavel. 2003. *Česko-latinský slovník starověké i současné latiny*.

Voznice: Nakladatelství Leda.

3. VĚCNÉ ČTENÍ

JIŽ STAŘÍ ŘEKOVÉ...

HODNOCENÍ: 27–25 bodů = 1; 24–19 = 2; 18–14 = 3; 13–7 = 4; 6 a méně = 5.

Přečti si níže uvedený text a zodpověz (celými větami!) otázky: (celkem 27 bodů)

„První Řekové (řecky Hellénes)⁷³ se objevili na dnešní řecké půdě kolem roku 2000 př. n. l. Není přesně známo, odkud přišli, ale rozhodně patří k národům indoevropského původu, což nemůžeme s jistotou říci o jejich předchůdcích. Proto se pro tyto národy a celé předchozí období používá termín <ředhelénské> nebo <egejské>, odvozený od názvu Egejského moře. Změny života a znalosti nových technik přejímali obyvatelé egejských ostrovů z Egypta a z Orientu.“⁷⁴

a. Odkud přišli první Řekové?

_____ (1)

b. Jakého jsou Řekové původu?

_____ (2)

c. Souvisí to nějak s jazykovou rodinou, do které řečtina patří? (nenajdeš v textu, hledej v paměti)

_____ (4)

d. Jakého původu (a jazykové rodiny) byli předchůdci Řeků na území dnešního Řecka?

_____ (1)

e. Odkud čerpalo předhelénské obyvatelstvo informace, inspiraci, technologii, zdroje životního stylu, umění apod.?

_____ (2)

⁷³ Ἑλλήνες (pozn. A.V.).

⁷⁴ Barbotin, Christophe a kol. 1994. *Egypt a starověké Řecko*. Praha: Gemini, s. 241.

f. Kdy asi žili na území dnešního Řecka předchůdci dnešních Řeků?

_____ (2)

g. Jak se ve staré řečtině označuje hláska *h-* na začátku slova? Jak jsi na to přišel/přišla?

_____ (8)

h. Jak se v abecedě píše krátké *e* a jak dlouhé *é*?

_____ (2)

i. Jaká bys k výše citovanému textu přiřadil klíčová slova? Napiš alespoň 5 slov:

_____ (5)

(+ bonus: 1 bod za každé klíčové slovo navíc, max. 3 body)

JIŽ STAŘÍ ŘEKOVÉ — VÝSLEDKY

HODNOCENÍ: 27–25 bodů = 1; 24–19 = 2; 18–14 = 3; 13–7 = 4; 6 a méně = 5.

Přečti si níže uvedený text a zodpověz (celými větami!) otázky: (celkem 27 bodů)

„První Řekové (řecky Hellénes)⁷⁵ se objevili na dnešní řecké půdě kolem roku 2000 př. n. l. Není přesně známo, odkud přišli, ale rozhodně patří k národům indoevropského původu, což nemůžeme s jistotou říci o jejich předchůdcích. Proto se pro tyto národy a celé předchozí období používá termín <ředhelénské> nebo <egejské>, odvozený od názvu Egejského moře. Změny života a znalosti nových technik přejímali obyvatelé egejských ostrovů z Egypta a z Orientu.“⁷⁶

a. Odkud přišli první Řekové? (1)

Není přesně známo.

b. Jakého jsou Řekové původu? (2)

Řekové jsou indoevropského původu.

c. Souvisí to nějak s jazykovou rodinou, do které řečtina patří? (nenajdeš v textu, hledej v paměti) (4)

Ano, řečtina patří do indoevropské jazykové rodiny.

d. Jakého původu (a jazykové rodiny) byli předchůdci Řeků na území dnešního Řecka? (1)

Není známo.

e. Odkud čerpalo předhelénské obyvatelstvo informace, inspiraci, technologii, zdroje životního stylu, umění apod.? (2)

Předhelénské obyvatelstvo čerpalo informace, inspiraci... apod. z Egypta a Orientu.

f. Kdy asi žili na území dnešního Řecka předchůdci dnešních Řeků? (2)

Nevíme přesně, ale dle výše uvedeného zdroje lze říci, že to bylo před rokem 2000 př. n. l.

g. Jak se ve staré řečtině označuje hláska *h-* na začátku slova? Jak jsi na to přišel/přišla/o? (8)

*Hláska **h-** se označuje obráceným apostrofem. Podívám-li se na zápis slova **Hellénes**,*

*vidím, že krátké **e** se píše podobně v abecedě jako v latině a před prvním krátkým **e** je*

⁷⁵ Ἑλλήνες (pozn. A.V.).

⁷⁶ Barbotin, Christophe a kol. 1994. *Egypt a starověké Řecko*. Praha: Gemini, s. 241.

jedině onen apostrof, tedy nic jiného to být nemůže. I počet znaků pak vychází (je jich osm i s oním apostrofem) stejně jako v přepisu latinkou.

h. Jak se v abecedě píše krátké *e* a jak dlouhé *é*? (2)

*Ze srovnání slov **Hellénes** a **Έλληνες** vyplývá, že velké krátké **e** se píše stejně jako v latině, tedy: **E**, malé krátké **e** se píše podobně: **ε**, a malé dlouhé **é** se píše dosti odlišně: **η**.*

i. Jaká bys k výše citovanému textu přiřadil klíčová slova? Napiš alespoň 5 slov: (5)

Řekové, indoevropský, předhellénský, vznik národa, starověk, historie, jazykověda, Egypt, Orient, ...

(+ bonus: 1 bod za každé klíčové slovo navíc, max. 3 body)

JIŽ STAŘÍ EGYPTĀNÉ...

HODNOCENÍ: 26–24 bodů = 1; 23–18 = 2; 17–13 = 3; 12–7 = 4; 6 a méně = 5.

Přečti si níže uvedený text: *Vody života*

(26)

„Není překvapivé, že ve starověkém Egyptě měla voda v symbolice obrovské zastoupení; byla přece ústředním zdrojem života země. Byla prahmotou, ze které pocházejí všechny věci, poskytovala očištění a byla symbolem rozmnožování. Usir byl jako bůh vegetace také bohem vod Nilu. Byl zodpovědný za každoroční záplavy přilehlé roviny, které byly životně důležité pro obdělávání a úrodnost půdy, samostatně představované bohyní Eset.“⁷⁷

a. O mytologii kterého národa a kterého historického období se v textu dozvídáme?

_____ (1)

b. Čeho všeho (dle textu) byl Usir bohem?

_____ (2)

c. Čeho všeho byla (dle textu) Eset bohyní?

_____ (2)

d. Proč byla voda pro Egyptany důležitá symbolicky?

_____ (4)

e. (otázka mírně za text) Proč byla voda pro Egyptany důležitá fakticky?

_____ (4)

f. (otázka zcela za text) Znali se starověcí Egyptané se starověkými Řeky? (Napiš si vše, co tě napadá v bodech/poznámkách na papír vedle, pak pokračuj v četbě zadání bodu g a číhej na inspiraci, a teprve potom se vrať k dokončení tohoto úkolu.)

⁷⁷ Adkinson, Robert. 2012. *Posvátné symboly. Národy, náboženství, mystéria*. Praha: Slovart, s. 43.

(4)

g. Ve staré řečtině se Egypt psal Αἴγυπτος. Srovnáš-li to s českým slovem: Která písmena odpovídají kterým? Nezapomeň na «nulu» na konci českého slova ;-)

(6)

h. Jaká bys k výše citovanému textu přiřadil klíčová slova? Napiš alespoň 3 slova:

(3)

(+ bonus: 1 bod za každé slovo navíc, max. 2 body)

JIŽ STAŘÍ EGYPTĀNÉ — VÝSLEDKY

HODNOCENÍ: 26–24 bodů = 1; 23–18 = 2; 17–13 = 3; 12–7 = 4; 6 a méně = 5.

Přečti si níže uvedený text: *Vody života*

(26)

„Není překvapivé, že ve starověkém Egyptě měla voda v symbolice obrovské zastoupení; byla přece ústředním zdrojem života země. Byla prahmotou, ze které pocházejí všechny věci, poskytovala očištění a byla symbolem rozmnožování. Usir byl jako bůh vegetace také bohem vod Nilu. Byl zodpovědný za každoroční záplavy přilehlé roviny, které byly životně důležité pro obdělávání a úrodnost půdy, samostatně představované bohyní Eset.“⁷⁸

a. O mytologii kterého národa a kterého historického období se v textu dozvídáme? (1)

V textu se dozvídáme o starověké mytologii Egyptanů. Národ jsou tedy Egyptané, historické období je starověk.

b. Čeho všeho (dle textu) byl Usir bohem? (2)

Usir byl bohem vegetace a bohem vod Nilu; byl zodpovědný za každoroční záplavy, a tím také (zprostředkovaně) za úrodu.

c. Čeho všeho byla (dle textu) Eset bohyní? (2)

Eset byla bohyní obdělávání a úrodnosti půdy. (Navíc: Zatímco Usir byl bohem úrodnosti zprostředkovaně, Eset byla bohyní úrodnosti přímo.)

d. Proč byla voda pro Egyptany důležitá symbolicky? (4)

Egyptané vodu vnímali jako ústřední zdroj života země (1), chápali ji jako prahmotu, ze které teprve vznikly další látky/věci. (1) Voda byla pro Egyptany očištná (1) a symbolizovala rozmnožování. (1)

e. (otázka mírně za text) Proč byla voda pro Egyptany důležitá fakticky? (4)

Voda byla pro Egyptany důležitá stejně, jako je důležitá pro každého člověka: bez vody člověk nepřežije. Symbolická a faktická rovina se zde tedy zčásti střetává — voda je zdrojem života.

f. (otázka zcela za text) Znali se starověcí Egyptané se starověkými Řeky? (Napiš si vše, co tě napadá v bodech/poznámkách na papír vedle, pak pokračuj v četbě zadání bodu g a číhej na inspiraci, a teprve potom se vrať k dokončení tohoto úkolu.) (4)

Ano, znali se. Lze to doložit mj. starořeckým slovem pro Egypt, tj. Αἴγυπτος. Viz níže.

g. Ve staré řečtině se Egypt psal Αἴγυπτος. Srovnáš-li to s českým slovem: Která písmena odpovídají kterým? Nezapomeň na «nulu» na konci českého slova⁷⁹ ;-) (6)

⁷⁸ Adkinson, Robert. 2012. *Posvátné symboly. Národy, náboženství, mystéria*. Praha: Slovart, s. 43.

⁷⁹ Žáci už od vyučujícího slyšeli o tzv. nulovém morfu, tedy to «nic» (tj. nula: ∅), které je za slovem muž-∅,

$E — A\check{r}, g — \gamma, y — v, p — \pi, t — \tau, \emptyset — o\varsigma.$

h. Jaká bys k výše citovanému textu přiřadil klíčová slova? Napiš alespoň 3 slova: (3)

Egypt, starověk, bohové, voda, úroda, Usir, Eset, ...

(+ bonus: 1 bod za každé slovo navíc, max. 2 body)

vyjadřuje 1. pád, oproti *e*, které vyjadřuje ve slově *muž-e*, pád druhý, příp. čtvrtý.

4. SLOH/ JÁ SPISOVATEL

DĚJOVÁ SLOVESA

Nedějová slovesa (*být a mít*) nahraďte slovesy dějovými (*jíst, jet, klouzat se, poskakovat, učit se, loudat se...*):

Byl jsem doma u stolu se snídání, pak jsem byl ve vlaku, v šalině, v trolejbusu, pak jsem byl u dveří školy, pak jsem byl ve třídě, pak jsme měli matematiku, pak jsem byl v češtině, pak jsme měli ještě nějaké podivné hodiny, pak jsem byl na obědě, potom jsem byl v družině, pak jsem byl v trolejbusu, v šalině, ve vlaku, a pak jsem byl doma u stolu s večeří.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

VYPRAVOVÁNÍ PODLE OSNOVY

A. Osnova vypravování

I. Úvod: Seznámení se s místem a postavami vyprávění

např. _____

II. Stat'⁸⁰ (= Prostředek):

1. zápletka (= zašmodrchání událostí),

např. _____

2. stupňování (napětí) až na nejvyšší «level» napínavosti :-o

např. _____

3. rozuzlení děje ;-)

např. _____

III. Závěr — pokud možno veselý (anglicky: *happy ending*) :-)

např. _____

Vy si vždy do osnovy napíšete základní body (I. Úvod, II. Stat' (nebo Prostředek), III. Závěr) a hned za ten každý bod si napíšete vaši vlastní náplň osnovy — pro inspiraci se podívejte, co jste si napsali výše na připravené řádky jako příklady.

B. Text vypravování (doplň i/í//y/ý):

O prázdninách byla na koupáku vždycky spousta prapodivn__ch stvořen__, včetně m__ch kamarádů Lojzka, Bořka, Chrudoše, Božetěch__, F__stule a mě.

Jednou, bylo to asi v polovině prázdnin, však Božetěcha nepřišla. — Říkal__ jsme si všichni: „Co s ní je? Tak je normáln__?! Takov__ krásn__ den... Snad se nevál__ u televize, nebo dokonce u kompu! Měl__ bychom to raděj__ prověřit.“ A jak jsme se usnesl__, tak jsme také uč__n__l__.

Vyrazil__ jsme k domu Božetěšin__ch rodičů a cestou přemýšlel__ nad všem__ možn__m__ variantam__, které nebohé Božetěše mohl__ zabránit v tak bohubilé činnost__,

⁸⁰ Statuō (latinsky) = vystavět. Stat' je tedy ta část textu, která se musí **vystavět** (proto jsou tam další *podbody* (1., 2., 3., ...) — jednotlivé *cihly* té vaší stavby.

jakou je koupkačka. „Možná že Božetěchu kousl do ruk__ obrovsk__ pavouk, takže jí pacička
 natekla přes půl pokoj__čku, což jí neumožňuje projít dveřm__ ani oknem, nehledě k tomu,
 že ve vodě b__ šla s takovou velerukou rovnou ke dnu, načež b__ se ct__hodný pan maj__tel
 koupaliště zalekl, že se jedná o žraloka a třeba b__ ji zkoušel harpunovat. Jestl__ nakonec
 nen__ bezpečnější, že zůstala ta naše Božka doma.“

Když jsme však dorazil__ k domu, spatřil__ jsme nevídané: Hned vedle domu, kde kdys__
 (blahé paměti) m__val__ Božetěš__n__ rodiče bramborové pole, tzv. «kobzoliště», tedy na
 tomto bývalém kobzolišt__ se skvěl v plné kráse dopoledn__ho slunce obrovsk__ bazén, a to
 asi třikrát větší než ten koupákov__! Bazén pln__ průzračné vod__ se před námi bl__šťel jako
fata morgána, uprostřed níž se vyvaluje Božetěcha na nafukovac__m lehátku, slunečn__
 br__le na nose, obě ruce majíc obvyklé vel__kost__, popíj__ ledovou tř__šť — jahodovou!
 — „Co je, děcka? Máte plavky? Tož pojd'te! Lehátka jsou vlevo, ledové tř__šť napravo —
 poslužte s__!“ oznám__la nám rozzářená Božetěcha.

A tak jsme neváhal__, někteří popadl__ lehátka, jin__ tř__šť, někteří oboje a hurá do bazénu.
 Božetěš__n__ rodiče se na nás jen usm__val__ přes okno kuchyně a pro všechny
 př__pravoval__ lahůdk__ na poledne, odpoledne i večer. Čekal nás parádn__ den. Nebo
 parádn__ měs__c? :-)

Urči slovní druh a větný člen *hurá*: _____ a _____.

TŘI TRADICE ESEJE

Francouzské slovo *essai* i anglické slovo *essay* znamená *pokus*.⁸¹
Esej můžeme chápat jako „pokus zmocnit se nějakého tématu.“⁸²

!! Zjisti ve slovníku, jakého rodu je slovo *esej* v češtině:

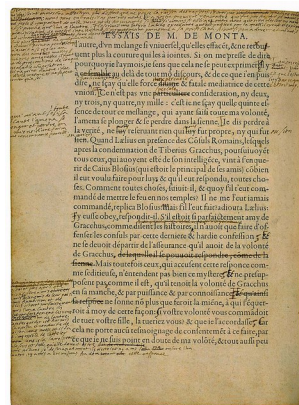
(doplň): _____

Anglosask__ esej

- úvaha
- kratší rozsah
- britské a americké střední školy

Francouzsk__ esej

- odborný text
- delšího rozsahu
- význační francouzští autoři:
 - Michel de Montaigne (zakladatel žánru eseje — kniha *Essais* (1580))⁸³
 - Honoré de Balzac
 - Stéphane Mallarmé
 - Tzvetan Todorov
 - Milan Kundera (v současné době překládá své fr. eseje do češtiny)

Česk__ esej

- kulturní nebo filosofické, případně aktuální společenské téma
- autoři:
 - Otokar Březina (neboli Václav Jebavý)
 - František Xaver Šalda (neboli F. X. Šalda)
 - Jan Patočka (význačný český filosof 20. století — signatář a mluvčí Charty 77)
 - Jan Mukařovský (význačný český literární vědec)
 - Václav Havel (dramatik a státník)
 - Karel Kosík (filosof)
 - Václav Bělohradský (současný český filosof)⁸⁴

81 Karpatský, Dušan. 2008. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros, s. 127.

82 Karpatský 2008: 127.

83 Ale „eseje najdeme už v antice (třeba u Seneky).“ (Karpatský 2008: 127) Obrázek *Montaignův rukopis* [online]. [cit. 24.02.2015] Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Essays_%28Montaigne%29#mediaviewer/File:Montaigne_Essais_Manuscript.jpg

84 *Montaigne* [online]. [cit. 24.10.2014] Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Esej> (= i zdroj informací)

PSANÍ ESEJE — OSNOVA

varianta 1

- úvod;
- argument A;
- kontra A;
- argument B;
- kontra B;
- závěr (často v textech chybí!);

varianta 2

- úvod;
- argument A;
- argument B;
- kontra A;
- kontra B;
- závěr.

! Co bod osnovy, to odstavec textu.

Obsah:

- textem *odpovídat na otázku* položenou v úvodu;
- nezatěžovat text odbočkami; ty si nechej pro sebe; jen nejnutnější odbočku můžeš dát do poznámky pod čarou.

Stavba textu:

- **úvod** (= 1. Odstavec): otázka, na kterou hledáš v dalších odstavcích odpověď;
- Tvé **tvrzení**: vztahující se k dané otázce, nástin odpovědi (JEDEN NEBO VÍCE Odstavců);
- **argumentace**: podepření důkazy (JEDEN NEBO VÍCE Odstavců);
- konkrétní **příklady**: doklady z textu (JEDEN NEBO VÍCE Odstavců);
- **závěr** (JEDEN Odstavec): spíš ve smyslu *summary* než *conclusion*; neobsahuje žádné nové informace! Jen shrnuje, co bylo uvedeno v předchozím textu.

Argumentace a doklady z textu mohou být vzájemně zaměněny či propleteny dohromady. Nicméně stále musejí zůstat přehledně členěny (do odstavců).

Závěr = shrnutí toho hlavního, co obsahuje předcházející text.

- Závěr projasňuje celý text (bylo-li čtenáři něco nejasného, zde se to vyjasní).
- Tudíž:
 - → Vytáhnout to podstatné.
 - → Ukázat spojitost, která je však už v předchozím textu přítomna.
 - → Závěr tuto spojitost jen zdůrazňuje.
- V žádném případě nesmí závěr obsahovat novou informaci; to by bylo matoucí.

To, že si předem napíšeš osnovu, neznamená, že ji pak během psaní nemůžeš měnit. Ba naopak, jinak to většinou ani nejde. Ale tím, že už nějakou osnovu máš a tu měníš, tím si

usnadňuješ práci, která je tak přehlednější, pro tebe jasnější, neboť víš, odkud vycházíš, kde se pohybuješ, kam míříš.

Nepoužívat zbytečně komplikovaná souvětí.

Např. $A \rightarrow b. B \rightarrow c.$ (šipka = *tudíž*) Neboli: *Jestliže A, potom B. Jestliže B, potom C.*

Vyhýbat se nadbytečnosti, vymazat zbytečnosti.

→ Do textu zahrnout jen to, co v textu k něčemu je.

Doporučení:

- dát svůj text někomu přečíst (např. kamarádovi, spolužákovi...); všimne si elementů (nejasností, nedostatků v argumentaci, věcných chyb), které autor textu přehlédne;
- je užitečné načíst k danému tématu, na které máš text psát, nějaké texty (alespoň dva krátké texty). → Inspirace pro vlastní psaní. (Můžeš se tak alespoň částečně vyhnout objevování Ameriky.)

Používání **uvozovek** v textu:

- jen za účelem citace;
- pokud chceš něco vyjádřit ironicky, tak to vyjádři jinak (neironicky, přímo);
- ironie do odborného textu v tomto směru nepatří; a tím pádem ani uvozovky užívané za tímto účelem.

Cituješ-li jakýkoliv text, je nutné uvést příslušný bibliografický údaj. Např.:

Karpatský, Dušan. 2008. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros, s. 127.

Rozdíl mezi autorem a vypravěčem:

- AUTOR = FYZICKÁ OSOBA, která např. snídá ráda loupáky;
- vs. VYPRAVĚČ = vyprávěcí STRATEGIE V TEXTU, která může v případě Ich-formy⁸⁵ klidně tvrdit: *Nemám rád loupáky* (nehledě k fyzické osobě, která text napsala).

Tím pádem nelze ztotožňovat autora s vypravěčem, a už vůbec ne s postavou (ani Hynek v Máji, ani mladík ve *Třech liliích* nejsou totožní s autorem Máchou, resp. Nerudou).

Soubory pojmenovávejte:

bez diakritiky a bez mezer (místo mezery použijte podtržítka, tj. shift + pomlčka).

Zálohuj — zálohuj

Soubory si zálohuj minimálně na dvou místech (na sobě nezávislých počítačích, na internetu); flashka není úplně ideální záložní prostor – snadno se poškodí. Zálohuj obzvláště ty aktuálně

⁸⁵ *Ich-forma* (z němčiny) znamená, že autor píše text v 1. os. j. č. *Er-forma* — v 3. os. j. č.

rozpracované soubory. Není-li možnost zálohovat digitálně, tak si text alespoň vytiskni, což čas od času u větších prací udělej tak či tak. Pro případ, že by přestala fungovat elektrická energie (viz román *Tma* od Ondřeje Neffa).

Pro sběr materiálů ze školy a jejich třídění používej šanon(y), tj. portfolio.

Kopíruješ-li si části knih, článků ap., vypisuješ-li si citáty, je vždy nutné zkopírovat (vypsat) si také bibliografický údaj! Je velmi nepříjemné, tento údaj dohledávat, když nevíš kde. V případě, že bibliografický údaj nenalezneš, nemůžeš pak citát použít ve své práci, a to i kdyby byl pro tebe klíčový. Tedy: ideální způsob je vždy zkopírovat také tiráž. Co je to tiráž? Kdo neví, tak si zjistí...

ZÁVĚR

Vzhledem k tomu, že tento dokument obsahuje jak zadání, tak také výsledky jednotlivých zadání, bylo by užitečné, aby žádný vyučující tento dokument neumísťoval nikam na internet. Pokud by přesto vyučující potřebovali zveřejnit svým žákům na internetu některou část, budiž, ale pouze takovou část, která neobsahuje výsledky ani instrukce k aktivitě, jejichž znalost by mohla jedny žáky zvýhodňovat před jinými. Děkuju za pochopení.

ZDROJE A INSPIRACE

LITERATURA

- Adkinson, Robert. 2012. *Posvátné symboly. Národy, náboženství, mystéria*. Praha: Slovart, s. 43.
- Balowski, Mięczyław. 1993. *Fonetika a fonologie současné polštiny*. Praha: Karolinum.
- Barbotin, Christophe a kol. 1994. *Egypt a starověké Řecko*. Praha: Gemini, s. 241.
- Bauerová, Helena. 1998. *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*. 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.
- Čornej, Petr et al. 2001. *Dějiny země Koruny české I*. Praha a Litomyšl: Paseka.
- Graves, Robert. 1982a. *Řecké mýty I*. Praha: Odeon.
- Graves, Robert. 1982b. *Řecké mýty II*. Praha: Odeon.
- Hora-Hořejš, Petr. 1993. *Toulky českou minulostí. První díl*. 2. upravené vydání. Praha [?]: Bonus Press.
- Karlík, Petr a kol. (eds.). 2003. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Karpatský, Dušan. 2008. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros.
- Klímeš, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1998, s. 404.
- Krčmová, Marie. 1984. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. Praha: SPN.
- Lamprecht, Arnošt et al. 1977. *Historický vývoj češtiny: hláskosloví, tvarosloví, skladba*. Praha: SPN.
- Lamprecht, Arnošt. 1966. *Vývoj fonologického systému českého jazyka*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Lepař, Fr. [1892] 2008. *[Nehomérovský] Slovník řeckočeský*. Praha: Nakl. Petr Rezek.
- M. Weingarta — J. Kurze. 1949. *Texty ke studiu jazyka a písemnictví staroslověnského*. Praha, s. 14.
- Niederle, J. et al. 1998. *Mluvnice jazyka řeckého*. Praha: Vyšehrad.
- Nünning, Ansgar (ed.). *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host, 2006, s. 637–638.
- Pleskalová, Jana. 2003. *Stará čeština pro nefilology*. Brno: MU.
- Propp, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Praha: H&H, 1999.
- Quitt, Zdeněk; Kucharský, Pavel. 2003. *Česko-latinský slovník starověké i současné latiny*. Voznice: Nakladatelství Leda.
- Rousová, Alice et al. 2007. *Čítanka pro 5. ročník základní školy*. Brno: Didaktis, s. 79, 171, 188.
- Večerka, Radoslav. 2003. *Základy slovanské filologie a staroslověnštiny*. Brno.

Večerka, Radoslav. 2006. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc: Univerzita Palackého, Nakladatelství Euroslavica.

OBRÁZKY A ILUSTRACE

AsokaKandahar [online]. 3. st. před. Kr. [cit. 23.02.2015] Dostupné z:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AsokaKandahar.jpg?uselang=cs>

Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 02.02.2015]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Psalterium_Sinaiticum

Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 02.02.2015]. Dostupné z:

http://www.schaeken.nl/lu/research/online/publications/akslstud/album_akslhss/pages/08_psalterium_sinaiticum_jpg.htm

Euchologium sinajské [online]. 11. stol. [cit. 07.03.2015]. Dostupné z: http://www.pravoslavi-zlin.cz/cyril_a_metodej.html

Fotografie V. J. Proppa [online]. 1928 [cit. 27.11.2013]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Propp

Hamplová, Hana. 1981. *Jaroslav Seifert* [online]. [cit. 23.4.2015]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Seifert

Montaigne [online]. [cit. 24.10.2014] Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Esej> (= i zdroj informací)

Obrázek *Montaignův rukopis* [online]. [cit. 24.02.2015] Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/Essays_%28Montaigne%29#mediaviewer/File:Montaigne_Essais_Manuscript.jpg

Olivovník [online]. [cit. 28.02.2015]. Dostupné z: <http://coloringes.com/coloring-olive-page-tree/>

Vltava [online]: [cit. 23.04.2015]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Zz9okzlhDSk>

Zdroj obou fotografií *Parthenonu*, archiv A.V. (Veřmiřovský © 2012).

Není-li uvedeno jinak, je autorkou ilustrací Magdaléna Milková (© 2015).

ODKAZY

Ukázka starořecké hudby

<https://soundcloud.com/archaeologymag/what-ancient-greek-music>, 23.02.2015

Esej

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Esej>, 24.10.2014.

Morfologie

<http://botanika.bf.jcu.cz/morfologie/MorfologieUvod.htm>, 27.11.2013.

Věta ch (věta je chobotnička)

http://zsuvov.cz/doku.php?id=ucitel:vermirovsky:pozoruhodne_odkazy, 24.02.2015 (© Adam Veřmiřovský, 2015)

Drobnost: Není skladba jako skladba

https://prezi.com/nqi6u1tja330/drobnost/?utm_campaign=share&utm_medium=copy,
24.02.2015 (© Adam Veřmiřovský, 2014)